

Nr. 11

Mandag 20. mars 1950

4. årg.

VÅR LINJE.

Av Erling Bjørnson.

I EN TIDLIGERE ARTIKKEL har jeg fremstillet de grunnlinjer, hvoretter jeg mener vårt Forbund må organiseres: ikke i en henvendelse til de enkelte, men i en samlet æresappell, hvor vi alle skal være med.

HELE VAR INNSTILLING under okkupasjonen var et felles arbeide for å holde tyskerne mest mulig borte fra det norske næringsliv og fra administrasjonen. Og for denne nasjonale holdning er vi alle «dømte», mens de som flyktet ut av landet, eller ble anbrakt i tyske konsentrasjonsleirer for brudd på Haagerkonvensjonen, med mord og ødeleggelse av norske verdier, fikk store ordener da «freden» kom.

EN STØRRE ÆRESSKJENDSEL har aldri tidligere vært vederfaret en nasjon. 60 a 70 tusen av Norges beste kvinner og menn er dømt for landssvik.

Og som tiden søkte å legge slør over denne skjendelse, kommer justisminister Gundersens tale i «Sosialistisk Forum». Den er fallt ned som manna fra Himlen til alle oss, som nu må samles i ett Forbund. Det var en hanske, kastet oss midt i ansiktet, som vi ikke kan la ligge.

HER ER INGEN HJELP ELLER FORSTAEELSE å finne, påny er vår ære og vår rett krenket, og «de dømte», som ikke føler dette, har i sannhet tatt skade på sin sjel.

«Ønske om harmhertighet må ikke føre ut i villfarelse», sier den kyniske diktator.

(Forts. side 6)

Det frie ord.

En betydelig norsk dikter som engang var medlem av NS sendte for en tid tilbake et manuskript til et norsk forlag i Oslo. Verket ble av kjennere verdsatt høyere enn noe annet han før hadde skrevet. Bl. a. skrev en kjent forfatter i en konsulentuttalelse til forlaget at det utvilsomt var det beste X hadde skapt, og at X forøvrig, etter hans mening, var en av de få diktere som vil få en plass i fremtidens litteraturhistoriske vurdering av diktningen i Norge etter forrige krig. Forlaget fant imidlertid ikke å kunne utgi boken. Vi må tilføye at boken var uten politisk tilsnitt.

Det ser ikke lyst ut for de åndens menn som lot seg lede av sine nasjonale instinkter inn i Nasjonal Samling. Men på den annen side ser det ennu mindre lyst ut rundt de nasjonale forlag som på en så lumpen måte bringer politikken og sin nasjonale mindreverdighetsfølelse inn i vurderingen av en stor dikters arbeide.

I. T. S.

England og Amerika står bak kampen mot kong Leopold

Da milliardene rullet og ble borte

Sannheten om okkupasjonskontoen i Norges Bank

Av Sverre

Det måtte være en interessant oppgave for en som hadde alle de nødvendige tall for hånden å se litt nærmere på hva okkupasjonskontoen i Norges Bank egentlig er for noe. Jeg vil her forsøke å sette opp kolonnene, så får den som kan sette inn de helt riktige tall — hvis det da er noen god nordmann som tør ta på seg en slik oppgave? Å spre tåken har nemlig aldri vært noen takknømlig jobb i dette landet. — «Gå utenom,» sa bøygen. Allting flyter, debet og kredit følges ad. Det som er utgift på den ene er inntekt på den annen. Soleklart! Men — —

(Forts. side 6)

Han er en innett motstander av SOSIALDEMOKRATENES MASKEPI MED STORFINANSEN

Leopold vil ved en eventuell hjemkomst omgjøre regjeringen Spaaks overlatelse av Belgias uranforekomster til England og USA

Derfor har disse proliterende stormakter ved hjelp av sosialdemokratene og lagorganisasjonen i 5 år hindret kongens hjemkomst

Fra vår Bern-korrespondent

Belgia holdt søndag 12. mars folkeavstemning om kong Leopolds skjebne. 57,68 pst. av landets 5 630 000 stemmepliktige kvinner og menn sa med sitt ja, at de ville ha kongen tilbake, men avstemningen er bare rådgivende, idet det tilligger parlamentet å treffe den endelige avgjørelse. Det kan være av interesse å notere, at det er stemmeplikt i Belgia og at det kan koste en sum av 150 francs å unnlate å stemme. Nå, når avgjørelsen er lagt i parlamentets hånd, kan det være av interesse å redegjøre for den sanne bakgrunn for den eiendommelige stilling, som landet og kongen er kommet i. Det er dobbelt årsak til å gi denne orientering, da pressen i sin alminnelighet ikke har formådd eller våget å si den fulle sannhet.

Den 4. juni 1940 sa Winston Churchill i det britiske underhus: «Plutselig og uten foregående rådslagning og med kortest mulig varsel, uten å rådslå med sine ministre og på sitt eget personlige initiativ sendte han (kong Leopold) sin representant til den tyske overkommando, kapitulerte med sin arme, blottstillet vår flanke og satte vår retrett i fare.»

DENNE HISTORIE-FORFALSKNING

som den britiske krigsleder grep til for å velte skylden for sitt nederlag over på andre, er bare en av de forvrengninger, for ikke å si direkte løgnaktige fram-

pold begynte sin evakuering. — Det er en gjentakelse av historien fra krigen i Nord-Trøndelag. Allerede den 21. mai hadde admiral Keyes, den britiske forbindelsesoffiser i Leopolds høykvarter, latt Churchill forstå, at den belgiske arme ikke kunne holde ut mange dagene til, hvis ikke trykket mot den ble lettet ved et fransk-britisk motstøt. — Uomstridelige dokumentarisk bevis foreligger om, at denne advarsel kom Churchill i hende. Han avfærdiget den med et irritert uttrykk for sin egen selvoppfatthet og med en ordre til belgierne om å kjempe til siste mann (telegram til general Cort 27. mai). Allerede 25.—26. mai begynte den britiske evakuering

Justisministeren og «den alminnelige rettssans»

Av Hroar Hovden

SOM VENTET rykket herr Gundersen straks ut og «avviste bestemt» det private lovforslag om amnesti fra endel stortingsmenn, hvorav tre av herr Gundersens egne partifeller.

I følge «Aftenposten» nr. 109 uttalte herr Gundersen i et fo-

redrag i «Sosialistisk Forum» bl. a.:

«For den alminnelige rettssans vil et slikt amnesti fortonne seg som uforståelig og ubegrunnet, hos landsvikerne selv ville det skape en hjelpeløs bitterhet over den indre urettferdighet i oppgjøret.»

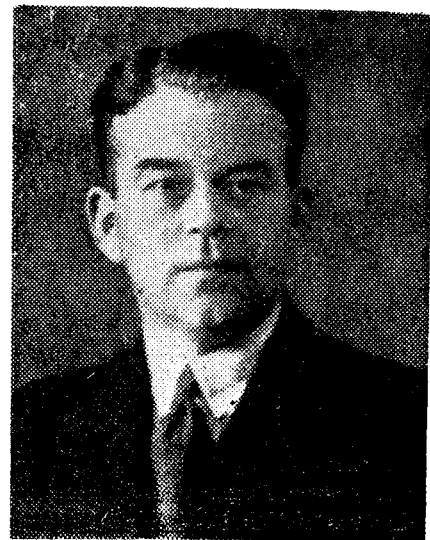
EN SLIK UTTALELSE vitner om en nedslående mangel på kjennskap til stemningen blant

Krisepolitimesteren i Rogaland har fått seg en flott villa i Stavanger

SOM VENTET rykket herr Gundersen straks ut og «avviste bestemt» sin prisadekulasjon om amnesti fra endel stortingsmenn, hvorav tre av herr Gundersens egne partifeller.

I følge «Aftenposten» nr. 109 uttalte herr Gundersen i et fo-

Hroar Hovden

Det beste

vi har sett når det gjelder kultur-tidsskrift ble forleden presentert oss i «Deutsche Zeitschrift für Literatur, Wissenschaft und Geistesgeschichte»

Tidsskriftet utgås av 3 tyske forlag.

Blant redaktørene er flere profes-sorer ved det kjente universitetet i Hølderlinbyen Tübingen a. Ne., deriblant Paul Klockhohn som er en av de fremste kjennere av romantikken.

Tidsskriftet vil være uunnværlig for den som overhodet beskjeftiger seg med åndshistorie og litteratur. Dette siste nr., forøvrig det første etter krig-en, rummer en overordentlig in-teressant artikkel om den såkalte ab-solutte lyrikk (Baudelaire — George — Rilke), et Novalisfragment o. a. Et av de nærmest følgende nummer vil bringe en kritikk av Toynbees noe oppskrytte verk om historien, et ar-beid som vi skal forsøke å komme til-bake til.

De som har råd til å følge med i dette tidsskrift bør gjøre det, det bringer nyheter og beretninger fra en side av åndslivet som er nesten to-talt ukjent her hjemme. Men prisen er dessverre altfor høy etter norske forhold — ca. 50 kroner pr. år for 4 hefter. Men det må i sannhetens in-teresse tilføyes at dette ene hefte har brakt langt mer av verdi enn hele den norske bokhøst 1949.

I. T. S.

redrag i «Sosialistisk Forum» bl. a.:

«For den alminnelige retts-sans vil et slikt amnesti forto-ne seg som uforståelig og ube-grunnet, hos landssvikene selv ville det skape en hjelpe-løs bitterhet over den indre urettferdighet i oppgjøret.»

EN SLIK UTTALELSE vitner om en nedslående mangel på kjennskap til stemningen blant «landssvikene». For det faktiske forhold er jo akkurat omvendt av hva herr Gundersen har ut-talt.

Men jeg skal ikke kommentere herr Gundersens uttalelser, de «kommenterer» seg selv. Derimot skal jeg sitere hva en an-nen av Arbeiderpartiets jurister og stortingsmenn, sorenskriver Stavang, uttalte til «Arbeider-bladet» omtrent på samme tid som herr Gundersen holdt sitt foredrag. Herr Stavang sier:

«Jeg ville få ut av fengslene de landssvikere som har fått inntil 20 års straffarbeid, bortsett fra torturister og snikmel-dere da. I øyeblikket er det det jeg mest av alt ønsker å få gjennomført.»

Hvem av disse to A-jurister representerer «den alminnelige rettssans»? Herr Stavang eller herr Gundersen?

Kapp, den 8. mars 1950.

Hroar Hovden.

Fordrukne natteranglere antastet fangene på Innherad Fangeleir

Og leirens LEDELSE lot det skje EN EPISODE SOM IKKE BLIR GLEMT

DET VAR STORT «DYRSKUE» på Innherad fangeleir som-meren 1945. Seierherrene som hadde kjempet mot den nazistiske sadisme og brutalitet for humanisme, menneskeretter og demo-krati kom i flokk og følge til fangeleiren for å beskue de fangne «udyri». Heltene hadde med seg sine damer. De kom fra store festligheter, natten var blitt morgen og brennevinsdunsten sto tykk ut av deres åndedrettsorganer. Og som en behagelig og sen-sasjonell avslutning på orgiene hørte et besøk i fangeleiren. — Bleke og halvfulle med utesvevelsene malt på sine ansikter, gjorde herskapene sin entre ledssaget av smørgåser, som selvil og krypende tok imot og førte dem rundt.

I EN TRANG SELLE satt der to fanger. Den ene var en 18 år gammel frontkjemper, en ung student fra en god heim, hvor kultur og dannelses alltid hadde særmerket oppdragelsen. Gutten

Dr. Gulbrand Lundes hus i Stavanger.

Hvem ville ikke ønske seg denne flotte moderne villa i Stavangers beste villastrøk?

Det gjorde i alle fall krisepoli-timester Odd Galtung Eskeland ved Rogaland Politikammer. Og i stillhet sikret han seg byttet. Huset kunne vel neppe opp-føres for 150,000 kroner idag.

Odd Galtung Eskeland kjøpte denne eiendom for 50,000 kroner og i kjøpet fulgte dessuten med en tomt i Madlaveien, 635 kvm., som er meget verdifull. Bare denne byggetomt antas å ha en verdi av 20,000 kroner.

Hvem som har vært behjelpe-lig med denne handel kjenner vi ikke til.

Men vi kan ikke unnlate å peke på at på denne måte er

Dr. Gulbrand Lundes umyndige arvinger fratatt boets mest ver-difulle gjenstand.

Og vi tillater oss å spørre om landets myndigheter finner at dette er riktig. Og finner staten at denne tjenestemann er «ver-dig?»

Det forklarer meget at Galtung Eskeland er formann i Arbeider-partiet i Rogaland og således til-hører diktaturklikken.

Han søker nå stilling som dom-mer ved Stavanger byrett. Da han har partiboka i orden, reg-ner mange med at han er sikret stillingen.

Og får han dette embede, vil han sikkert befinne seg dobbelt vel i Dr. Gulbrand Lundes tid-ligere villa.

Smarte personer i statens tjeneste

En viser til dagens artikkel om «krisepolitimester» i Rogaland og senere «krisestatsadvokat» for landssviksaker i Rogaland, Odd Galtung Eskeland og hva som kan henne når for unge og hov-modige personer blir satt litt for høyt på strå. Der er uten tvil flere tilfeller som vi kunne nev-ne og vi skal muligens senere nevne navn. Saken er jo i aller høyeste grad alvorlig for sam-funnet og spesielt er det nesten utrolig at arbeiderpartiet finner å kunne benytte som toppfigurer personer som legger for dagen en slik grad av manglende soli-daritet og samfunnsånd.

Det hele kan jo nesten sam-menlignes med at en Stempelpa-pirforvalter gir seg til å kjøpe u s t e m p l e t sigarettpapir med andre ord — bondens hest og bondens høyre.

representant til den tyske over kommando, kapitulerte med sin arme, blottstillet vår flan-ke og satte vår retrett i fare.»

DENNE HISTORIE-FORFALSKNING

som den britiske krigsleder grep til for å velte skylden for sitt nederlag over på andre, er bare en av de forvrengninger, for ikke å si direkte løgnaktige framstillinger, hvormed man framfor alt på britisk hold har forsøkt å gi verden et vrengebilde av det som virkelig er kjernen i det bel-giske kongespørsmål.

SANNHETEN OM DEN BELGISKE KAPITULASJON

(Våpnene ble lagt ned 28. mai kl. 4) er så langt fra å være over-ensstemmende med Churchills påstand. Det var nemlig brite-ne, som svek ved at de uten å gi forhåndsvarsel til kong Leo-

holde ut mange dagene til, hvis ikke trykket mot den ble lettet ved et fransk-britisk motstøt. — Uomstridelige dokumentarisk be vis foreligger om, at denne ad-varsel kom Churchill i hende. Han avfærdiget den med et irri-tert uttrykk for sin egen selvopp tathet og med en ordre til bel-gierne om å kjempe til siste mann (telegram til general Cort 27. mai). Allerede 25.—26. mai begynte den britiske evakuering hvorved belgiernes høyre flanke ble blottet og uten at kong Leo-pold eller Keyes ble underrettet om det. Det var således i k k e de belgiske troppers kapitulasjon, som truet den britiske retrett, det var tvert imot den britiske retrett som gjorde den belgiske kapitulasjon uunngåelig.

DETTE ERKJENNES NA ENDOG

av kong Leopolds motstandere i Belgia og utenlands. Det med-Forts. side 6.

Den franske Revisjonsbevegelse HAR STORMET makthavernes SISTE SKANSE

Et utrettelig arbeid har ført til en fullstendig av-sløring av humbugen i det FRANSKE «rettsoppgjør»

En av motstandbevegelsens fremste menn arresteret for tortur av varetektsfange

Fra vår Paris-korrespondent

Det finnes «franske proble-mer, om hvilke det tales ho-vedsakelig utenfor Frankrikes grenser, og til dem hører re-habiliteringen av de ledende Vishy-mennene», sier korre-spondenten til det sveitsiske blad «Die Tat» i et Paris-brev 30. januar i år. «Man skal ikke forveksle rehabiliteringen med amnesti, det er ikke tale om benådning eller straffeetter-givelse, men om en høytidelig erkjennelse av, at de fransk-menn som i 1940—44 fylkedes om marsjall Petain er blitt be-handlet urettferdig. I de for-nemme kertser tilhører man idag en aksjonskomite for

Maurras på samme måte som man før tilhørte Jockey-klub-ben».

DEN FRANSKE REVI-SJONSBEVEGELSE

skulle ifølge denne korrespon-dent først og fremst være en mo-tesak og i aller første rekke skulle den interessere seg for Action Francaises høyforneffe Charles Maurras..

Det er på høy tid at «befriel-sen»s skjendige ilddåd og justis-mord gjøres gode igjen. «Under okkupasjonen av Frankrike var Petain på en gang deres nasjo-nalhelte og deres nasjonalhelgen og noen av de vestsveitsiske avi-ser har likefrem vært hovedor-ganer for Vichy» sier vår korre-spondent.

SPØRSMålet ER IKKE OM MAURRAS OG PETAIN

fortsatt skal holdes i fengsel. I Frankrike benåder man idag på løpende bånd og frikjenner unna for unna «samarbeidsmenn» og «krigsforbrytere». Selv kommis-saren for ungdomsbevegelsen er fortsatt på fri fot. Av 50,000 som er dømt for samarbeide med fienden, er nå bare 8000 igjen i fengslene. Riktignok er det al-minnelige amnesti, som det har

Forts. side 6

Justisminister Jens Gundersen viser seg å være preget av kampen

Gjennom et foredrag i «Sosialistisk Forum» svinger han partipiskken over de som går inn for amnesti

Han bebuder en stor «vårøffensiv - - » og kampen skal rettes mot alle som har rettet kritikk mot maktøvernes rettsoppgjør

Til den tid får vi håpe at de normale forhold i vårt rettsliv virkelig er kommet tilbake

Lovforslaget fra endel stortingsmenn om amnesti avvises bestemt av justisministeren, statsråd Gundersen, og Regjeringen står bak ham. På et partimøte fredag 3. mars kom justisministeren nærmere inn på dette forslaget og begrunnet inngående hvorfor Regjeringen tar bestemt avstand fra det. Han omtalte også den kritikk og de angrep som i den senere tid har vært rettet mot de myndigheter som har drevet rettsoppgjøret, og antydte at disse forhold vil bli klarlagt ved domstolene i løpet av våren. Ingen som har fremsatt beskyldninger har grunn til å nære noen engstelse hvis det er sannheten de har båret fram og rettferdigheten de har tjent, sa justisministeren. Men har de fare med ondsvinn og talt mot bedre vitende, må de være forberedt på å bli trukket til ansvar.

Det var i «Sosialistisk Forum» justisministeren talte. Aftenposten som alltid er tjenestvillig for A-regjeringen i slike saker har fått anledning til å referere hans foredrag, og da hans uttalelser interesserer vide kretser og de som er rammet av rettsoppgjøret og ikke leser bladet, skal vi referere dem her:

Justisministeren mente om at det private lovforlaget lå på linje med det som for kort tid siden ble antydte fra en begrenset krets blant kirkens folk. Han hadde den gang offentlig meddelt at Regjeringen tok avstand fra forslaget og ikke ville være med på å fremme en slik amnestilov. De stortingsmenn som nu har fremsatt forslaget måtte således ha vært på det rene med at de ikke ville få støtte fra Regjeringens side. Hensikten sa justisministeren, har vel vært å gi et formelt uttrykk for den amnestipropaganda som hele tiden har ledsaget angrepene på rettsoppgjøret.

Det sitter idag 530 fanger i våre landsvikahustaler, 400 av dem har straffer på 20 år og derunder. De største gruppene har straffer på 10 år, 12 år, 15 år og 20 år. Tilsammen utgjør disse grupper vel halvparten av hele antallet. Av livstidsfanger er det 80. Av de fangene som har de laveste straffene regnet justisministeren med at antagelig størsteparten kunne løslates på prøve i løpet av året — enten på regulær måte eller ved benådning. Ved slutten av året regnet han med at det vil være mellom 300 og 400 fan-

som videre pekte på at man kan si noe tilsvarende om det andre unntaket — personer straffet for legemsfornærmelse og legemsbeskadigelse. — Skal folk som usurperer de øverste stillinger i domstoler og påtalemyndighet og som satt der i hele rettskrenkelsens og fornedrelsens tid, komme i en annen og bedre stilling enn alle de som ble satt til å gjøre den korporlige del av dette skitne arbeid? Et slikt forslag bryter den moralske sammenheng i rettsoppgjøret, og jeg kan ikke se at det kan forenes med de prinsipper en rettsstat bør følge. Dertil kommer at hvis man skulle følge disse unntaksreglene, ville det antagelig føre til at 4/5 av disse som amnestilovets hovedregel omfatter, ville falle utenfor amnestilovet. En femtedel ville nyte godt av det. Kan noen for alvor mene at det er fornuftig grunn til å sette denne ene femtedelen i en særstilling?

Om man så sløyfet unntaksreglene og slapp ut alle som hadde straffer opp til 20 år, ville man etter justisministerens oppfatning også som en nødvendig konsekvens slippe ut dem som hadde fått livsvarig fengsel. For

svikerne på den annen side på denne måten.

For den alminnelige rettsmann vil et slikt amnesti fortone seg som uforståelig og ubegrunnet, hos landsvikterne selv ville det skape en hjelpeløs bitterhet over den indre urettferdighet i oppjøret.

Kritikken og angrepene mot maktøverne

Justisministeren kom også med noen bemerkninger i anledning av de angrep som i den senere tid har vært rettet mot de myndigheter som har drevet landssvikoppgjøret. Dette omfatter ca. 50.000 personer som er dømt eller har vedtatt forelegg. Dertil kommer et ganske stort antall hvis forhold nok ble funnet straffbart, men som allikevel slapp påtale. Hvis man til dette antall personer legger alle dem som står de dømte landssvikere nær og som føler seg solidariske med dem, blir det ingen uanselig gruppe av vårt folk som på den ene eller den annen måte føler seg rammet av oppjøret. Minst like stor som landsvikergruppen er imidlertid den krets av personer som nok ikke gjorde noe straffbart under krigen, men hvis holdning vakte kritikk og forargelse. Heller ikke denne gruppen kunne unngå følgene etter krigen i form av skarp sosial boikott, tap av stilling, nedvurdering av sosial posisjon og tap av anseelse.

Jens Gundersen

Hadde ventet angrep

Justisministeren fremholdt at man selvfølgelig måtte vente atskillig kritikk og angrep. Vi måtte vente at angrepene ville bli ført fram med voldsom følelsesmessig tyngde. Reelle utgangspunkter for kritikken kunne det heller ikke være vanskelig å finne, for felfritt kunne ikke rettsoppgjøret gjennomføres. — Hele rettsapparatet måtte bygges opp på nytt, og til å begynne med var størsteparten av de tjenestemenn som tok del i oppjøret, nye og uøvde folk. På forhånd måtte vi vente at mange fell ville bli gjort og frykte at bitre følelser og en ikke helt uforståelig hevnlust kunne få utslag i handlinger som ikke var et rettsoppgjør verdig.

Gundersen erkjenner at det er begått feil

Men når vi nå ser tilbake på de langt over målet. Ofte ble det satt ut rykter og beskyldninger av en me-

Til De tusener dømte og forfulgte!

«8. Mai»

godtar ikke landssvikstemplet som maktøverne ved hjelp av historiens største rettsvindel har pådyttet oss.

«8. Mai»

går derfor inn for full revisjon av «rettsoppgjøret».

Er De enig i dette,

har De kun en ting å gjøre:

GA INN for utbredelsen av

«8. mai»

ABONNER SELV, og SKAFF EN NY ABONNENT

1950

må bli arbeidets, samlingens og kampens dr til styrke og seir

MANNHELG

Av h.r.-advokat Gustav Heber

Alle friske menn har helt fra de eldste tider i Norge hatt full mannheg. Trelle hadde ikke mannheg, men fra slutten av det 12. årh. fantes der ikke trelle i Norge. Barn og tyende hadde heller ikke full mannheg, for husbonden og hans hustru hadde rett til å reise dem med kjøpp eller vond, men ikke med odd eller egg. Jfr. N.L. 6—5 —5 og 6. Det samme gjaldt for presters vedkommende helt til de under Olav Kyrre fikk full mannheg i G. 15, mens de før hadde vært ansett som tyende antagelig såvel under den husbond, hos hvem de boede som under bispem

Våre gamle lover vernet med stor omhu friske menns frihet gjennom sine mannhegebolker, og det var i overmåte skjedne til-

mann med et hunkjønnsord på et dyr som f. eks. purke eller gelt, overmåte meget verre enn å kalle ham et svin, men skjønt det ble felt temmelig strenge dommer over såvel slike injurier som baktaleiser og utviser, har den tankegang vært helt fremmed for våre forfedre, at dette skulle være tilstrekkelig grunn til å binde injurianten, for tingmennene hadde funnet grunn til å dømme ham. Dette har da også senere vært den herskende oppfatning, og derfor har vi ikke noe eksempel på, at noen på forhand er blitt arrestert for injurier eller baktaleiser. Det er først nå i de senere år vi har sett eksempler derpå, uten at der herfor er prestert en tilnærmet-sevis holdbar og aktverdige ar-

landsavvikstatter, 480 av dem har straffer på 20 år og derunder. De største grupper er forskjøvet på 10 år, 12 år, 15 år og 20 år. Tilsammen utgjør disse grupper vel halvparten av hele antallet. Av livstidsfanger er det 80. Av de fangene som har de laveste straffene regnet justisministeren med at antagelig størsteparten kunne løslates på prøve i løpet av året — enten på regulær måte eller ved benådning. Ved slutten av året regnet han med at det vil være mellom 350 og 400 fanger tilbake. Stort sett vil dette være de som gjorde seg skyldig i de alvorligste og groveste forbrytelser under krigen. Det kan ikke sies noe generelt om hvorvidt det er mulig ved benådning å forkorte soningstiden for disse fangene, men de er til enhver tid under observasjon av fengselsmyndighetene. Benådningstualet — som består av to fremtredende jurister og en psykiater — vil bedømme hver sak på dens eget grunnlag og gi innstilling til fengselsstyret i spørsmålet om benådning.

Det er mot denne ordning, fortsatte statsråd Gundersen, de 7 stortingsmenn stiller opp sitt alternativ. De sier riktignok ikke at alle med straffer på 20 år og mindre skal slippes ut, men at de kan slippes ut. Men det dreier seg her om en løslatelse på prøve, etter de samme prinsipper som gjelder, ved ordinær prøveløslatelse, og det vil bare i meget sjeldne unntakstilfelle kunne bli spørsmål om å holde noen tilbake som ellers går inn under den generelle regel.

Uten sammenheng med rettsstatens prinsipper

Men unntakelse etter forslaget er av vesentlig betydning og omfatter særdeles mange. For det første skal angivelser være unntatt. Nu er angivelser ingen klar og avgrenset forbrytelseskategori. Det er ikke definert i lov og omfatter vel i alminnelig språkbruk anmeldelser m. v. fra de mest betydningsløse til de aller groveste. Det er klart at det ikke fins noen rimelig grunn til å sette alle disse arter av forbrytelser i samme stilling. Og enda mindre kan det være berettiget å sette en angiver med relativt liten straff i noen dårligere stilling enn de som bærer hovedansvaret for maktmissbruk og maktovergrep under krigen. Og hva skal man si om folk som i fremtredende navnetillinger var med på å sette angiveret i system, som mottok anmeldelsene og handlet på grunnlag av dem? Både ved å stille spørsmålet, må man se at dette ikke kan være noen rimelig og rettferdig regel, så justisministeren,

tagelig føre til at 4/5 av disse som annekstiets hovedregel omfatter, ville falle utenfor annekstiet. En femtedel ville nytte godt av det. Kan noen for alvor mene at det er fornuftig grunn til å sette denne ene femtedelen i en særstilling?

Om man så sløytet unntaksreglene og slapp ut alle som hadde straffer opp til 20 år, ville man etter justisministerens oppfatning også som en nødvendig konsekvens slippe ut dem som hadde fått livsvarig fengsel. For forskjellen mellom forbrytelser som medfører 20 års fengsel og livsvarig er ikke så stor at den begrunner noen avgjørende forskjell i behandlingen.

Intet hensyn til de pårørende

Justisministeren nevnte også hensynet til de pårørende som er anført, og sa at dette hensyn må tillegges vekt. Men, sa han, er det berettiget å legge større vekt på dette hensyn når det gjelder landsavvikfanger enn når det gjelder andre fanger i våre fengsler? Disse sistes antall er tre ganger så stort.

Det sies også at landsavvikforbrytelsene var et utslag av krigen, vi må komme på fredsnot igjen, forsone oss med fortiden og innrette oss på å leve fredelig sammen i fremtiden. Ja, sa foredragsholderen, men kan vi gå ut fra at landsavviket var et engangsfenomen? At det tilhører historien og bare historien? Så lenge forbrytelser blir begått og så lenge vi må regne med at de kan bli begått på ny, er vi nødt til å straffe forbryterne. På annen måte kan vi ikke opprettholde rettsanfunnet. Om vi nu plutselig og med ett slag lot de groveste forbryterne slippe med en — relativt sett — brøkdal av den straff som de små fikk, så ville vi bryte enhver sammenheng.

Ingen barmhjertighet

— Jeg er ikke blind for at også forsoning og barmhjertighet hører med i strafferettspleien, sa justisministeren til slutt.

Men barmhjertighet og vilkårlighet er ikke det samme. Den som vil ha et større mål av barmhjertighet enn i landsavvikoppjøret, må vite at også den må utøves slik at like tilfelle, så langt menneskelig mulig, behandles likt. Det foreliggende forslag vil opphøye vilkårligheten til et ledende prinsipp, like tilfelle ville bli behandlet forskjellig, og forskjellige tilfelle ville bli behandlet likt. Man ville heller ikke etter mitt skjønn oppnå noen forsoning mellom sannfunet — den alminnelig rettskafne mann — på den ene siden og lands-

avvikfanger, holdning vakte kritikk og forargelse. Heller ikke denne gruppen kunne unngå følgene etter krigen i form av skarp sosial boikott, tap av stilling, nedvurdering av sosial posisjon og tap av anseelse.

Gundersen erkjenner at det er begått feil

Men når vi nå ser tilbake på de feil som faktisk ble begått og vurderer dem på bakgrunn av det vi på forhånd måtte vente eller hadde grunn til å frykte, må vi kunne si at de er ikke annet enn noen få merke punkter i et ellers lyst bilde. Feilene ble færre og mindre vesentlige enn vi på forhånd med rimelighet hadde kunnet vente oss. Kritikken og angrepene som kom etter hvert skjøt hele tiden særdeles

Han karakteriserer kampen for sannhet og rett som ondartet

Men i de siste par årene har angrepene fått en stadig mer ondartet karakter, de viser trekk som tyder på strategisk planlegging, og de blir metodisk gjennomført. I en kjæremåls-

En merkkelig innrømmelse!

Hvorfor har ikke justisministeren sørget for at vårt rettsliv er kommet inn i normale forhold?

Det er åpenbart på tide at vi nå tar denne kampanjen mer alvorlig enn vi hittil har gjort, fortsatte justisministeren.

Vi er meget snart tilbake igjen i normale forhold i vårt rettsliv, og nå får injurianter og ryktemøder på ny finne seg i å stå til ansvar for hva de sier og gjør — også når det gjelder landsavvikoppjøret og selv om man forstår den bitterhet som driver dem.

Kampanjen føres fram gjennom angrep i to grupper, opplyste justisministeren. Den ene gruppen av angrep retter seg mot embets- og tjenestemenn for deres holdning under krigen og særlig har man konsentrert seg om personer som etter krigen har fått del i rettsoppjøret. Beskyldningene går ut på å vise at disse folkene var ikke bedre under krigen enn de som er blitt dømt for syk. Det er under overskriften «Dømmer ikke for at i ikke selv skal dømmes» samlet sammen en uhyre mengde beskyldninger, insinuasjoner, fortegninger, ondskinnede og forvreidde vurderinger rettet mot

eller vond, men ikke med odd eller egg. Jfr. N.L. 6—5 —5 og 6. Det samme gjaldt for presters vedkommende helt til de under Olav Kyrre fikk full mannheg i G. 15, mens de før hadde vært ansett som tyende antagelig såvel under den husband, hos hvem de boede som under bispen.

langt over målet. Ofte ble det satt ut rykter og beskyldninger av en meget ondskinn og klart straffbar karakter. Men det ville vært uklokt om patalemyndigheten til enhver tid hadde møtt disse angrepene med straffeloven i hånd. Det betyr ikke at myndighetene overså ryktene og beskyldningene. Vi har imidlertid latt ytrings friheten få ha frilt løp selv om den ofte gikk ut over de grenser som straffeloven setter.

erklæring til lagmannsretten forleden uttalte en statsadvokat som arbeider med et av ryktekompleksene, at det nå «foregår en bevisst tilskilt tilsvinning av dommere, advokater m. v., alt på faktisk uriktig grunnlag og som det synes mot bedre vitende. Etter de undersøkelser patalemyndigheten har foretatt, har man grunn til å anta at det her foreligger en storstilt organisert bakvaskelskampanje mot rettsoppjøret i ly av pressefriheten, men også ved et skliant misbruk av denne.»

et overmåte stort antall embets- og tjenestemenn i polit, patalemyndighet og domstoler, personer bosatt over hele landet. Det synes å være god straffegjeld i denne beskyldningskampanje.

Behandlingen av denne angrepsgruppen begynner å nærme seg slutten. Justisministeren opplyste at han ventet å få innstilling fra satterliksadvokaten om en måneds tid eller to. Han gikk ut fra at denne innstillingen på bred basis vil ta opp hele angrepet til belysning og karakteristikk, og deretter vil det rettelige oppjøret følge.

Den andre gruppen omfatter angrep mot embets- og tjenestemenn for deres myndighetsutøvelse etter krigen og særlig under rettsoppjøret. Her har angrepene fått noe mer spredt, og til dels er det allerede relat straffesaker mot dem som har framsatt beskyldningene. Man har imidlertid det siste halve året merket en konsentrasjon og en ny tyngde i kampanjen, som gjorde det nødvendig og mulig å samle de undersøkelserne med sikte på et samlet oppgjør. En egen statsadvokat

eller vond, men ikke med odd eller egg. Jfr. N.L. 6—5 —5 og 6. Det samme gjaldt for presters vedkommende helt til de under Olav Kyrre fikk full mannheg i G. 15, mens de før hadde vært ansett som tyende antagelig såvel under den husband, hos hvem de boede som under bispen.

Våre gamle lover vævnet med stor omhu frie menns frihet gjennom sine mannhegbeolker, og det var i overmåte sjeldne tilfeller at noen hadde rett til å binde en fri mann. Det var kun, når han var en urolig sinnssyk eller ble grepet på fersk gjerning som en tyv, røver eller manndraper eller fanget på friske spor. Ellers hadde den forurettede å innstevne ham til fjordungstinget, og hvis han ble dømt der, var tingmennene forpliktet til å assistere saksøkeren med å få dommen fullbyrdet. — Hvis en konge, jarl eller lensmann krenket mannhegen og forgrep seg på en manns formue eller hans egen eller hans hustrus eller døtres person, så var hele tingalmuen forpliktet til å gå mann av huse i opprør mot rettsbryteren, slik som de gjorde mot Håkon Sigurdsson Jarl, da denne begynte å rekviere uttrøndernes hustruer.

Med hensyn til skjelsord, baktaleiser og nidviser hadde vi utførlige straffebestemmelser i Landsloven IV — 24—6. Det var særlig graverende å kalle en

er satt inn for å lede etterforskningen og forundersøkelsene. Fra ham og rika advokaten vil det bli gitt en framstilling av saken på bred grunnlag, og deretter vil også her oppgjørene følge.

Ja, det er på tide!

Justisministeren regnet med at i løpet av våren vil alt dette kunne bli ruffet ut ved domstolene. Det er på tide, for mange av dem som gjennom etterkrigsårene har gitt hele sin arbeidskraft i rettspleiens tjeneste, begynner nok å synes at de har krav på den beskyttelse som en rettstat må gi rettelivets menn.

Ingen som har framsatt beskyldninger eller som kommer til å gjøre det, har grunn til å være noen engstelig hvis det er sannheten de har båret fram og rettferdigheten de har tjent, sluttet justisministeren. De skal selv sagt få den frieste adgang til åpent å føre sine sannhetsbevis. Men har de fått med ondskinn et slarv, og har de talt mot bedre vitende, så får de også være forberedt på å måtte stå til ansvar.

skulle være tilstrekkelig grunn til å binde injurianten, for tingmennene hadde funnet grunn til å dømme ham. Dette har da også senere vært den herskende oppfatning, og derfor har vi ikke noe eksempel på, at noen på forhånd er blitt arrestert for injurier eller baktaleiser. Det er først nå i de senere år vi har sett eksempler derpå, uten at der herior er prestert en tilnærmet sesvis holabar og aktverdigg restgrunn. Man vil derfor være nødt til å søke denne utenfor de i loven oppregnede. Men da vil det også forståes, at den i Grunnloven hjemlede ytringsrihet tør vise seg å bli temmeig illusorisk og at det er pakrevet, at vi får et rettsinstitut, som kan ta seg av klager over patalemyndigheten, når denne overskrider sin rett til å binde folk eller berøve dem deres personlige frihet. — Finnes en forhørsdommer at iverksatt frihetsberøvelse i form av arrest er ulovlig, bør han sette den arresterte i frihet, selv om patalemyndigheten paanker hans kjenneise. Det bør for ham fortone seg som forbundet med større risiko å opprettholde en frihetsberøvelse, som han er på det rene med er ulovlig, enn mot patalemyndighetens protest å gi den arresterte hans frihet tilbake. A fjerne munnkurven på en person, som allerede er under rettslig forfølgning, kan neppe være synderlig risikabelt, da man i et hvert fall blir nødt til å fjerne den, når han som tiltalt møter under hovedforhandling i den mot ham reiste sak. Hensikten med å berøve ham friheten bør jo ikke være å hindre ham i å forberede sitt forsvaret eller å samle det bevismateriale, han i det øyemed måtte ha bruk for, for det er noe han selv vil kunne gjøre betydelig bedre enn en av det offentlige beskikket forsvarer, skandaløst lavt avlønnet etter tariffen diktert av justisdepartementer uten å være godkjent av noen juridisk fagforening.

Oslo 23/2 1950.

Guustav Heber.

Husk

at ved en annonse i 16. MAI rekker De ut over hele landet.

Averter derfor når De har noe å selge, når De søker arbeid eller når De selv ønsker arbeidere eller funksjonærer.

«8. MAI»

Kristiansund N.

Box 41

Utgiver og redaktør
Nils VikdalForretningsfører
Per Kvendbø

Kontor: Fløyvelen 25 — Telefon 1330

Abonnementspris kr. 12.— pr. år

Partipisken over amnestiforslaget.

Det forslag, som er framsett av syv stortingsmenn deriblant tre fra arbeiderpartiet, om lempninger i det politiske rettsoppgjør, har fått justisministeren til å svinge partipisken over sine meningsfeller. I noe så fint som «Sosialistisk Forum» har han kategorisk erklært, at regjeringen tar avstand fra forslaget. I alminnelig språkbruk vil det si, at regjeringen i nødfall vil sette sin stilling inn på, at forslaget ikke blir vedtatt. Og så må man begynne å telle på fingrene, om de kan menstre det nødvendige flertall for sin hårdnakkethet — noe som vi tror at den gjør. Så ensrettet som partiet er og med den disiplin som rå i rekkene, må man regne med det. Og dermed er vi kommet tilbake til utgangstillingen: NS-folkene frigjørelse og sosiale oppreisning må bli deres eget verk. Vårt felles arbeid må fortsette for å skape en folkeopinion, som bryter alle fordommer. Vi må først og fremst framtvinge de dokumenter som viser og beviser, at krigen var slutt 10. juni 1940 — dokumenter som eksisterer — og dernest må vi skaffe klarhet om den overenskomst, som ble sluttet i London 16. mai 1944 og om de krefter som stod bakom den. Når kortene blir lagt på bordet og almenheten både her hjemme og i de andre forfølgelsesland får den fulle sannhet å kjenne, er vår tid kommet og først da . . .

Vi skulle ha lyst til gjennomgå justisministerens foredrag i dets enkelte avsnitt, men det fører for langt. For øvrig har våre lesere selv betingelser for å gjøre seg opp en mening om det. Men noen enkelte detaljer skal vi allikevel se litt på.

Vi er meget snart tilbake til normale forhold i vårt rettsliv, sa justisministeren. Heri ligger så vidt vi kan forstå en erkjennelse av, at det har vært unormalt. Hvor langt han vil strekke seg i denne erkjennelse skal vi ikke kunne si, men den ekstraordinære, standrettsaktige rettspleie som han har vært den første representant for gjennom disse svarte år, har intet grunnlag i vår lovgivning og den vil bli stående som en skamstøtte over hatets politikere og over de jurister, som villig gikk i deres tjeneste for en håndfull hullede kroner. Justisministeren sier videre at fellene som ble begått under rettsoppgjøret var færre og mindre vesentlige enn man med rimelighet hadde kunnet regne med. Ja, da har fordringene til «rettsstaten» vært små blant de fhv. Clarte-folk og blant det brukne geværs menn. De har altså ved fullt overlegg gått med på et politisk rettsoppgjør, hvor vilkårligheten kunne råde — og det i et land som tidligere stod høyt i kurs og hvor lov og rett hadde sin gode klang. Beskjedenhet er en dyd, sier man, men beskjedenhet i praktisering av landets lover er ikke noe mindre enn en forbrytelse, og den vil sette merker etter seg i mange år framover.

Justisministeren stiller «den alminnelige rettskafne mann» opp som motsetning til «landssvikerne». Blant de rettskafne befinner seg vel også hans henmot 200.000 velgere, som arbeidet for tyskerne under okkupasjonen og hvorav han sikkert kjenner mange fra de bevegde dager i Trondheim, da han som sosialrådmann medvirket til at de gikk til arbeidet på flyplassene. Det er nok å si dette denne gang.

Av stor interesse for oss er det å lese justisministerens fantastier om «strategisk planleggelse» av angrepene på det politiske rettsoppgjør. Vi tror oppriktig talt, at han er kommet så langt at han ser spøkelses ved høylys dag og det er nokså betenkelig for en

Spørsmål til forhenværende riksadvokat Sven Arntzen

Ang. likheten for loven og tilliten til retten

I de senere år er det blitt snakket og skrevet nokså meget om «generalpreventive omsyn», og under diverse rettsforfølgninger og rettsaker påberoper en seg at det må så skje for å opprettholde respekten for loven og gjenreise tilliten til retten. Og laar det siste kan viast trenges i aller høyeste grad. Men er nå alt dette alvorlig men?

Det er et halvt år siden høyesterettsadvokat Reidar Dahl skrev i Dagbladet om småbruker Holmsen som i 1943 hadde skaffet «gutta på skauen» noe slakt. For dette ble han i Oslo byrett samme år dømt til kr. 300 i bot og kr. 100 i inndraging, (da en heldigvis ikke visste hvem motakerne var). Men det ble razzia i huset til Holmsen. Gestapo fant våpenlager og småbrukeren havnet på «Nr. 19» og avanserte til Tårnet på Akershus. Derfra kom han i mai 45 ut som en ribbet mann. Konen hadde også sittet arrestert hele tiden og pengene var vekk, tatt av Gestapo. — Like vel ble han i år og dag forfulgt av «frigjøringsmyndighetene» som lot ham hente i Svarte-Marja og arrestere til han fikk låne beløpet og betale boten fra 1943. — Han hadde jo forbrudt seg mot de dagjeldende rasjoneringsforskrifter. Og «retten» må gå sin gang — så lenge det gjelder de forsvarsløse i hvert fall.

Men ifølge de samme rasjoneringsforskriftene var det — da som nå — strengt forbudt å bygge seg nødvendig hus uten myndighetenes løyve. — Og selvsagt enda strengere forbudt å bygge seg en unødig sportshytte.

Nå kan en spørre: Hva har så påtalemyndigheten og den nidkjære del av politiet foretatt seg i anledning av at daværende h.r. advokat og senere riksadvokat Sven Arntzen midt under okkupasjonsårenes rasjonering bygde seg en førsteklasses sportshytte i Øyffjell i Telemark?

Stod han seg så godt med de daværende myndigheter at han i strid med lov og rett og sedvane fikk underhåndsløyve e. l.? Eller bygget han «på svart»?

Her kan bare ett av to være tilfelle. Det første bør vi vel kunne se bort fra. Så gjenstår det forhold at det for en mann i hans bransje var gode åringer? Pengene burde vel plasseres i noe jordfast? Da viser de på ymse måter mindre igjen? Ble han hektet, vel så ble det nok en råd med å rette på det når frigjøringen kom.

Men hverken «gode» eller «dårlige» nordmenn gjorde noen unnskalligheter

— den gangen. Men hva har myndighetene for lovens og rettens og likhetens skyld foretatt seg nå etterpå?

Det er selvsagt ingen grunn til å tvile på at riksadvokaten først og fremst ser til at han selv holder seg

Fort. side 5

Minneord

CALLY MONRAD

er død vel 70 år gammel. Hun debuterte i 1899 som konsertsangerinne og i 1903 i operaen — «Hans og Grete» på Nationalteatret. Hun har senere sunget en rekke store operapartier og best minnes vi henne som den vidunderlige «Madame Butterfly». — Hun gjestet også utenlands og var 1909—11 knyttet til hoffoperaen i Berlin. Mest fremrakende var hun imidlertid som romansangerinne og har som sådan erobret hele Norden. I 1926 debuterte hun som skuespillerinne ved Nationalteatret i titelrollen i Bernhard Shaws «Jeanne d'Arc» og var under okkupasjonen en tid sjef ved Det norske teater. Hun har utgitt romanen «Petju», flere diktsamlinger og rimbrevsamlinger. Hennes skjebne var, at hun ble medlem av NS og derfor skulle hun ties ihjel av dem som rår for land og rike idag.

FREDRIKKE WOLD

en kjønt og avholdt kvinneskikkelse i Trondheim gjennom en menneskealder, er avgått ved døden 65 år gammel. Hun var en allsidig utdannet lærerinne, som gikk helt opp i sin gjerning ved Trondheim folkeskole. De mange hundre barn, som fikk sin første utdanning hos henne, elsket henne over alt og helt til det siste var de hennes sikre venner. Hun var også en årrekke medlem av bystyret og var suppleant til stortinget. Populær ble hun i enn høyere grad som sekretær i Trondhjemsforeningen, og avholdt var hun av alle, som kom i nød. Hun var alltid i virksomhet og tenkte aldri på seg selv. Da okkupasjonen med all dens elendighet for skolen kom, ble hun medlem av NS og deltok der med alt mulig hjelparbeide.

REFLEKSJONER

ENNA ER VI IKKE KOMMET så langt i politistaten Norge, at statsadvokaten har rett til utstedelse av rescept på det sannhetserum, som mennene bak jernteppet anvender, når de skal ha beklennelsene krystet ut av sine ofre. Framgangsmåten betraktes som uanstendig, sies der på høyeste hold. Hos oss neyer retten seg med kategorisk å erklære, at tiltalte, var på det rene med, at Norge var i krig med Tyskland, selv om stakkarer som er blitt trukket for retten på det mest hårdnakkede benevner det. Vi vet sannelig ikke, hva som er verat, enten barbitursaltet, som jernteppemenene tvinger i tiltalte, eller paroledommen, som rettergangen mot NS-folkene er bygget på. Resultatet er i hvert fall det samme: Dommer på løpende bånd og konsentrasjonsleir som neste resultat. Men uten slike overgrep kunne jo ikke NS-folkene dømmes — og da så. —

FOR EN GANGS SKYLD skal vi siterer Dagbladet: «Vi må få borgerse. Kirkens monopolmakt over oppse. Kirkens monopomakt over oppdragelsen må brytes. Avkristningen må få uttrykk i lovgivningen.» — Dette er klare ord til løssalgpris, og en avis spør, om dette er «røsten fra London». Larvik Morgenavis vil ikke si hverken ja eller nei til dette, men lar det forlyde, at den selvsamme røsten om ikke så lenge skal avløse redaktør Skavland, som faller for aldersgrensen, noe som vel ikke kommer overraskende for bladets lesere. Det får være som det vil med dette, men det må være tillatt å spørre, om dette ikke er et skudd for baugen etter presteskapets forræderi mot kjærlighetens evangelium i de siste årene. Med sin folkedom over NS, som de godtok som en biskopelig bannbule uten å repertere Bjergpredikenen, har de forrådt den norske kirke, og da er det ikke å forundres over, at usurpatorene i deres hypernasjonale leir benyttet anledningen til et nakkeskudd. NS-folkene står som passive tilskuere til dette, de fleste av dem fortsatt som vern om kristendommens grunnverdier slik som de gjorde det i de harde år, da prestene svek sin forkynnelsesplikt. —

ENNU ET SKUDD FOR BAUGEN: Erling Svendberg har i tidsskriftet «Vinduet» tatt opp spørsmålet om kvalitetskontroll med åndsprodukter i relasjon til åndsrihet og trykkefrihet. Han mener, at det skulle være forsvarlig med en del lovtekniske tiltak og nevner konsesjonsplikt for alle som vil utgi bøker, tidsskrifter o. l., importkontroll og regulering av

samband med dette. Altså den rene statssozialisme i Andslivet. Vi, som i vannkunnighetens mørkeste tidsalder kjempet for individets frihet og rett vil be alle gode makter — hvis de ennå eksisterer her i landet — om å befri oss for den slags åndelig tyranni. —

MANNEN, SOM SLAPP DEN FØRSTE ATOMBOMBE I VERDEN — den over Hiroshima 5. august 1945 — har vendt verden ryggen og gått i kloster. Han har siden denne helvedes ugjerning, som ble besluttet av den allerkrystelige president Truman, vært plaget av den frykteligste samvittighet, forteller amerikanske blader. Men hva skal man så si om de britiske bombere, som sprøytet brennende svovel over hodene på Hamburgs befolkning, som i den fortvilte natt så ut som lysende fakler inntil de falt om som utbrente veke, eller hva vil man i humanitetens historie fortelle om ødeleggelsen av kunstens skjønn by Dresden, hvor en kvart million flyktninger ble den vanvittige ødeleggelses ofre sammen med byens egen befolkning i løpet av mindre enn 24 timer, angivelig for å hindre russerne fra å komme først i kappløpet. Det nytter ikke å svare med, at luftens terrorister handlet etter høyere ordre, for hvor mange er det ikke, som er blitt dømt for å ha gjort det samme? Seierherrene dekorerer sine dødsfugler for pliktroskap, men legger de overvunne, som har utført sine overordnede ordre med den samme pliktroskap, på stalle og hjul fordi de ikke har forstått bedre, Og ennå sier de, at de førte krigen for å komme brutaliteten og tyranniet til livs, og får selveste kirkens velsignelse over sine ildstprutende regnskyer over byenes befolkning.

INVASJONEN FRA MARS er forestående, mener commander Robert B. McLaughlin som i det amerikanske tidsskrift True Magazine påstår, at de flyvende tallerkenene er utsendt av levende, intelligente vesener på en annen klode, nærmere betegnet Mars. Vi hadde nær sagt at det var på tide, at det kom en invasjon fra den kanten, slik som jordens mennesker har steit seg i de siste halvhundrede år, og at det er på høy tid at det kommer impulser annetsteds fra. Og hvorfor ikke fra Mars, som neppe kan være så ille faren som vår klode. Situasjonen er i dag oppriktig talt slikt at hva som helst vil være bedre enn det, som vi opplever, den evige frykten, den utrettelige forfølgelse, nøden og sulten midt i overfloden, massemyrderiene og konsentrasjons-

som längre stou høyt i kurs og hvor lov og rett hadde sin gode klang. Beskjedenhet er en dyd, sier man, men beskjedenhet i praktisering av landets lover er ikke noe mindre enn en forbrytelse, og den vil sette merker etter seg i mange år framover.

Justisministeren stiller «den alminnelige rettsskafne mann» opp som motsetning til «landssvikerne». Blant de rettsskafne befinner seg vel også hans henimot 200.000 velgere, som arbeidet for tyskerne under okkupasjonen og hvorav han sikkert kjenner mange fra de bevegde dager i Trondheim, da han som sosialrådmann medvirket til at de gikk til arbeidet på flyplassene. Det er nok å si dette denne gang.

Av stor interesse for oss er det å lese justisministerens fantastier om «strategisk planleggelse» av angrepene på det politiske rettsoppgjør. Vi tror oppriktig talt, at han er kommet så langt at han ser spøkelsener ved høylys dag og det er nok så betenkelig for en justisminister. Hadde det vært plan i dette arbeide, ville vi ha vært kommet meget lengere i dag og da ville vel heller ikke justisministeren vært så kaut og uforsonlig. Dessverre er det bare enkelte, til dels altfor spredte røster som er kommet til orde, men vi håper, at det med tiden skal bli et samstemmig kor, som kan overdeve hele regjeringens rop på fortsatt hevn, fortsatte konsentrasjonsleirer, fortsatt uforsonlighet. Vi lover å gjøre vårt til, at det skal skje — og det vil skje åpent og ærlig, uten frykt og under offentlighetens fulle kontroll. NS-folkene kjemper for sin ære, for den er mere verd for dem enn selve livet, og da vil de også tale de knubs, som følger med en slik kamp.

Det som vil skje i Norges storting lær, blir i hvert fall et oppvask, en klargjøring av forholdene så langt sannheten hittil har maktet det. Og regjeringen vil neppe vinne noen moralsk seir, selv om den med partijsken og truslen om kabinettakrise kuer sitt urettmessige flertall i tinget til å bøye nakken.

værende myndigheter at han i strid med lov og rett og sedvane fikk underhåndsløyve e. l.? Eller bygget han «på svart»?

Her kan bare ett av to være tilfelle. Det første bør vi vel kunne se bort fra. Så gjenstår det forhold at det for en mann i hans bransje var gode åringer? Pengene burde vel plasseres i noe jordfast? Da viser de på ymse måter mindre igjen? Ble han hektet, vel så ble det nok en råd med å rette på det når frigjøringen kom.

Men hverken «gode» eller «dårlige» nordmenn gjorde noen vanskeligheter

Til abonnentene!

Vi sender i disse dager ut post-anvisning til dem som skylder bladpenger, og ber alle ordne sitt abonnement snarest. Vi er klar over at noen av abonnentene sitter i trange økonomiske kår, men på den annen side er bladets eksistens avhengig av at bladpengene kommer regelmessig inn. Send derfor pengene straks, så unngår du stans!

sket henne over alt og helt til det siste var de hennes sikre venner. Hun var også en årrekke medlem av bystyret og var suppleant til stortinget. Populær ble hun i en høyere grad som sekretær i Trondhjems-foreningen, og avholdt var hun av alle, som kom i nød. Hun var alltid i virksomhet og tenkte aldri på seg selv. Da okkupasjonen med all dens elendighet for skolen kom, ble hun medlem av NS og deltok der med alt mulig hjelpearbeide. I denne tid holdt hun skole i sitt hjem og sørget på denne måte for at barna ikke skulle få noe avbrekk i sin utdanning. — Da så de nye herrer kom, ble hun satt i konsentrasjonsleir, — men selv der ble hun som er mor for de arme kvinner som var blitt revet ut av sine hjem. Da hun omsider ble løslatt, var hun knekket, og hennes eneste trøst var å stille for dem, som var i nød. Hennes gamle elever glemte henne ikke, de samledes omkring henne i restene av hennes gjestfrie hjem helt til hennes

dødsdom grunnverdier slik som de gjorde det i de harde år, da prestene svek sin forkynningsplikt. —

ENNU ET SKUDD FOR BAUGEN: Erling Svendberg har i tidsskriftet «Vinduet» tatt opp spørsmålet om kvalitetskontroll med åndsprodukter i relasjon til åndsfrihet og trykkefrihet. Han mener, at det skulle være forsvarlig med en del lovtekniske tiltak og nevner konsesjonsplikt for alle som vil utgi bøker, tidsskrifter o. l., importkontroll og regulering av utenlandsk tekst- og billedstoff i underholdningsgenren, luksusskatt på magasiner og ukeblader, «kunstnerlønn» til gode novelleforfattere, statsforlag som skal utgi «verdifull litteratur» og endelig et kulturråd som skal treffe skjønsmessige vedtak i

krefter var uttømte. Nå er hun borte. Bitter og skuffet over men neskenes ondskap ønsket hun å bli bisatt i stillhet, uten følge og uten blomster. Men hennes minne lever blant alle som hadde lært dette strålende overskuddsmenneske å kjenne.

Vi hadde nær sagt at det var på tide, at det kom en invasjon fra den kanten, slik som jordens mennesker har stelt seg i de siste halvhundrede år, og at det er på høy tid at det kommer impulser annetsteds fra. Og hvorfor ikke fra Mars, som neppe kan være så ille faren som vår klode. Situasjonen er i dag oppriktig talt slikt at hva som helst vil være bedre enn det, som vi opplever, den evige frykten, den utrettelige forfølgelse, nøden og sulten midt i overfloden, massemyrderiene og konsentrasjonsleirene. Men problemet blir: Hva skal vi gjøre, når Marsinvasjonen kommer? Det blir sikkert «landssvikere» da også og hundrede tusen LO-folk i invasjonsherrenes tjeneste. Men en trøst er det, at denne gangen vil det ikke bli noe fristed å finne for en flyktende avvepningsregjering, som klamrer seg til en forutseende Kothsk utenriksledelse, ingen bombesikre rom for dem som later sitt folk i stikken for så å vende hjem på andres rygg for å dømme dem som var så formastelige at de styrte landet, mens de var borte. Denne gangen vil sikkert deres hoder bli presentert de overlevende på flyvende tallerkener.

Ukens kronikk:

«Myten om den norska heroismen»

En svensk analyse av forholdene i Norge II.

DIENNE HAALLNING som myndigheterna och arbeidskraften intog, har föga gemensamt med den, som passar samman med uppfattningen om en kontinuerlig heroisk kamp. Den betraktas fördensskull som en första förvirrad och missförstådd inställning, som steg för steg korrigeras och i stället ledde fram till en klar och skarp motståndshållning. Högerledaren Hambro uttryckte den auktoriserade uppfattningen mycket tydligt i slutorden i ett anförande i stortinget på sommaren 1940, då han framhöll, att det icke var de få till namnet kända männen i exilen som burit landet så stolt fram genom kampåran utan att det var de många namnlösa därhemma, som så heroiskt hade genomfört sin stilla kamp.

BILDEN ER GRUNDFÄLSK. Den har inget att göra med de faktiska förhållandena. Norge hade kapitulert. Dets arbetstilliv var beroende av samarbetet med ockupationsmakten. Och denna utbyggde flygplatser och befästningsanläggningar i mycket stor omfattning. Överallt inom arbetslivet och vid militäranläggningarna fanns det frivillig norsk arbeidskraft. Inom landet som helhet hade ockupationsmakten en klar och obetingad

makt. Ett förnuftsbetonat folk böjde sig, ovilligt men motsämlöst för detta förhållande och inrättande sig därefter. De krafter som förde ett aktivt partisankrig — och som efter maj 1945 kommo med i landets ledning — utgjorde en liten minoritet, som delvis till stor skada för folket och till mycket liten skada för ockupationsmakten bedrev sitt sabotagekrig. Denna lilla minoritet hade självfallet folkets moraliska stöd, men folket som helhet intog en helt annan, passiv hållning.

KLART ÄR EMELLERTID, att det passat folket utmärkt och alldeles särskilt dem som arbetat på tyska befästningsanläggningar att efteråt bli framställda som heroiska kämpar. Ingen av dem känner något behov av att protestera mot en sådan historieskrivning! Om en man hade varit mysselsatt i tre års tid på en tysk befästningsanläggning så ble han inte fördensskull ställd inför rätta eller dömd — han kunde jo ändå vara en utmärkt nationell normman. Den uppfattning, som auktoriserades, passade såväl myndigheterna som folket. Och den gjorde det möjligt att t.o.m. engagera de mest lojala tysk-arbetarna som utmärkte norska na-

tionella förföljare mot den avgränsade minoritet — Nasjonal Samling — vilken blev utpekad som representant för förräderiet.

TILL LANDSSVIKERNA HÖRDE också de, som inhostat vinster av ockupationen, som kommit till makt och som använt denna till materiell fördel. Till en viss grad var detta självfallet riktigt — även om också tiotusentals tyskarbetare i mycket hög grad frivilligt hade utnyttjat ockupationstillståndet till sin egen fördel, och bland dem befunno sig också tusentals bönder, som använt sina stora extrainkomster till att göra sina gårdar skuld fria. Det har emellertid förelegat exempel på materiellt utnyttjande av situationen jämväl från N.S.-folks sida — sålunda fingo de norska «representationstillägg» på dubbla ministerlönen. Sådant låter sig självfallet utnyttjas agitatoriskt.

Dette är emellertid bara detaljer. Det är av större betydelse, att man gav såväl folket som icke minst utlandet ett intryck av att Norge i mycket hög grad hade lidit skada under ockupationsåren och därför hörde till martyrländerna, där endast en liten grupp, som med de tyska bajonetternas hjälp kommit till makten, drog ekonomisk fördel av situationen.

I märkvärdig motsättning till dessa auktoriserade uppfattningar står den uppfattning, som man enligt de sakkunnigas mening stöter på överallt i Tyskland och Österrike. Envar som legat som tysk soldat i Norge

synes hävda, att det bortsett från Danmark icke fanns någon plats, där han hellre ville vara — dels för att försörjningen efter omständigheterna var förhållandevis bra, i det att ockupationsmakten själv i så stor utsträckning bidrog här till, bl. a. genom spannmåls- och sockerimport. Och dels för att förhållandet till befolkningen så tillvida var korrekt, ja på sine platser och inte minst i Nord-Norge så gott, att ockupationsmaktens trupper kände sig trygga i landet. Det är också den allmänna uppfattningen bland tyska soldater, som legat i Norge, att där icke fanns någon allvarlig motståndsrörelse, som de behövde frukta. Det lilla som fanns tog säkerhetstjänstens hand om, trupperna berördes icke därav.

I EMIGRANTAGITATIONEN UNDER dessa år har emellertid landets lidanden och ödeläggelser omätligt överdrivits. Och inte minst i Sverige möter man ofta fullständigt felaktig uppfattning om vilka ödeläggelser som ägt rum. Det här sålunda hänt, att man under de senare åren frågat: «Men bostadnöden i Oslo orsakas väl också av de stora ödeläggelserna under ockupationstiden?»

På sådana frågor kan man bara svara, att man på fingrarna lätt kan räkna de hus, som under ockupationen ödelades i Oslo och att denna ödeläggelse inte spelar någon roll för de bostadsförhålligheter som man nu kämpar med. Danmark är det land som kom lättast genom ockupationstiden, och därnäst följer Ner-

ge. Summan av all förstörelse i Norge är av oerhört små dimensioner jämförd med den som övergått de verkliga krigsländerna.

OFTA HAR MAN I SVERIGE ÄVEN HAFT intrycket, att norska institutioner och organisationer i hög grad spoliades och «nazifiserades» under ockupationen och att kostbart och svårt rekonstruktionsarbete varit nödvändigt. Dena uppfattning har varit ett ledd i arbetet på att skapa martyrglorian kring landets namn. Men den har lika litet med den sanna verkligheten att skaffa.

I samma riktning har den vanliga emigrantframställningen gått om landets försörjningssvårigheter under ifrågavarande år — svårigheter som överdrevos oerhört och varvid det förtegs, att ockupationsmakten själv i stor utsträckning faktisk bidrog till att upprätthålla en någorlunda levnadsstandard, såväl direkt genom import som indirekt genom utbyggnad av näringsindustrin. Samtidigt har man ensidigt betonat ockupationsmaktens ödeläggelser i landet, men man har inte talat om de stora arbetena av såväl förberedande industriell karaktär som väg- och järnvägsanläggningarna. Ty det råder inget tvivel om att det vid sidan om faktiska stora ödeläggelser även fanns stora positiva arbeten, som under dessa år utfördes i landet. Ett enstaka exempel — förarbetena till den storindustriella anläggningen i Ardal i Sogn — må vara tillräck-

GENOM MANGA FAKTORER AV slag som har nämnts ologs det fast, att landet hade genomgått ett martyrböde som få. Ödeläggelse och ruin hadde övergått Norge. Men under den hårda storm som rasade under fem år, stod folket heroiskt och manligt i strid mot den ondsinta, ödeläggande ockupanten. Det var den na folkets heroiska och lojala hållning, som gav regeringen i exilen dess moraliska styrka att föra ett kontinuerlig krig och att utan annat krav än befrielsen göra sin store insats i det europeiska frihetskriget. På så sätt voro regering och folk genom sin hållning under dessa år intimt förbundna, även om de geografisk voro skilda åt. Och då Norge i maj 1945 upplevde befrielsen var denna samtidigt förbunden med den europeiska befrielsen. Norge var i sin fasta och starkt moraliska hållning ett exempel för de länder, som fört denna kamp fram till europeisk seger. Det var berättigt att inhösta denne segers frukter.

Det är icke oriktigt att hävda, att de uppfattningar och den psykologiska inställning, som under de efterföljande fem åren (1945—50) i stor utsträckning varit karakteristiska för det norska folket, som sin bakgrund har ett sådant idealiserat intryck av landets och folkets hållning 1940—45.

H. M.

FORSPILLET TIL TRAGEDIEN I 1945

Brev til „8. Mai“

Det sentrale i valgkampen 1933 hadde vært botemidler mot arbeidsløysa, og en kan vel si at det var på slagordet «hele folket i arbeid» at arbeiderpartiet ved valget hadde fått en økning på hele 22 representanter i tinget. Og nå hendte etter hvert det som ingen tidligere hadde drømt om: bondepartiet gikk til forhandlinger med arbeiderpartiet. Resultatet av dette kameratskap var at den 20. mars 1935 overtok arbeiderpartiet regjeringmakten med Johan Nygaardsvold til sjef, Halvdan Koht utenriksminister og det brukte geværs lakei Fr. Monsen til «forsvarsminister».

Kort etter at regjeringen Nygaardsvold hadde tiltrått kom hærens budsjett opp i Stortinget. Arbeiderpartiet foreslo prinsipielt at våpenøvelsene skulle sløyfes og subsidiært at de ble fastsatt til 48 dager. Forslaget ble nedvotert, men samstundes ble et framlegg fra det borgerlige komiteerfallet om forskjellige tilleggsøyvinger, blant annet til fellesøvelser ved divisjonene, også forkastet.

Den internasjonale stilling var nå denne: Avrustningskonferansen var brutt sammen 1934, i Sovjet-Samveldet hadde opprustning pågått i lang tid, og i Tyskland var den et taktum fra 1934. I oktober 1935 kom Italias angrep på Etiopia, og i mars 1936 Hitlers innmarsj i Rhinland.

I de dager da Haile Selassie flyktet og Mussolinis tropper rykket inn i Etiopias hovedstad, holdt arbeiderpartiet sitt landsmøte 22.—24. mai 1936. Her ble vedtatt en militærpost, som begynner slik:

Det norske arbeiderparti vil bekjempe enhver rustningspolitikk. Militærvesenet omlegges til vaktvern. Oppgaven i den kommende 3 års periode er å forberede denne omlegging — — —

«Oppgaven i den kommende 3 års periode, det vil si i 1937—38—39, er å forberede denne omlegging». Der skulle gå troll i ord. I og med kapitulasjonen i juni 1940 ble den grundig gjennomført.

Men forvirringen i arbeiderpartiet dengang, i 1936, var også grundig. Det viser resten av militærposten. Omleggingen til vaktvern skulle forberedes:

.... bl. a. ved å innføre en befalsordning som sikrer at rekrutteringen kan foregå fra de brede befolkningslag. — Alle samfunnslag må ha den samme adgang til å ta del i og sette sitt preg på militærvesenet.

Av kontorsjef Peder Woxholt

Arbeiderregjeringen slapp til, og vår gamle linje var ubrukkelig — det var de fleste enig om. Men det er ikke så lett å si ja, når man i en menneskealder har sagt nei.

Det kan være nyttig til sammenlikning å trekke fram hva en stor mann gjorde, da han så at han hadde handlet ille. Sivert Nielsen, den nordlandske gjetergutt, som til slutt vant fram til å bli Stortingets første mann, hadde i sin tid også vært med å knipe på militærutgiftene. Men så kom 1895 med krigstrusler fra Sverige. Da så han at han hadde feil i dette, og da holdt han i sin alders 72de år en tale fra presidentstolen. Han sa i denne talen, som har vært ofte sitert siden:

Når jeg har vært med på å stille forslag om å oppta et større statslån for å fremme vårt forsvarsvesen — — — og når jeg nå vil anbefale på det varmeste å stemme for flertallets innstilling, vil jeg i denne aftenstund komme med en alvorlig bekjennelse, og det er at jeg ved denne handling vil legge for dagen at jeg erkjenner at jeg har vært med å handle ille dengang da jeg var med å spare både på land- og marineforsvaret. Jeg trodde som så mange andre med meg at det var en nokså brukbar politikk, og jeg kan medgi at den til visse øyemed kunne være det. Men jeg kan aldri erkjenne at vi la nogen visdom for dagen ved å gjøre det. Nå vil jeg ved slutningen av mitt liv være med på å gjøre godt hva jeg derved har gjort ille. — St.Tid. 1895, s. 2097.

Der er både høgd og mjuklynde over denne talen, som varslet den kursendring i venstre som skulle føre fram til 1905.

Hvor små, hvor usle og ynkelige små blir ikke våre riddere av det brukte gevær med sin

halvskaps politikk, sitt omsyn til Sovjet og sine forsøk på å dekke over, sett på denne bakgrunn!

Det var ikke nasjonalkjensle i dette ords hellige tydning som var drivfjæren til arbeiderpartiets tøvede såkalte kursendring i 1936 og følgende halvskaps politikk. Det ville vel også ha vært for meget forlangt at et parti som i nær en menneskealder hadde søkt å drepe nasjonalkjenslen i folket, et parti som hadde heist den raude kluten på kommunebygningen i landets hovedstad og bare ventet på den dag de kunne komme til med det også på stortingsbygningen, et parti som i en årrekke hadde arbeidet for å legge ned hele vårt forsvar slik at vårt land kunne bli helt åpent for flentlig angrep og invasjon, — at dette parti plutselig skulle bli nasjonalt!

Undersøkelseskommissjonen av 1945 gir denne forklaring: «Det er ikke tvilsomt at det var nasjonalsosialistenes overtakelse av makten i Tyskland som i første rekke brakte arbeiderpartiet til å foreta en kursendring i forsvarspolitikken». Til dette er dog å si at nettopp i de årene nasjonalsosialistene tok over makten i Tyskland, var det arbeiderpartiet hos oss, riktignok for siste gang, la fram sitt forslag om hel avrustning. Så det stemmer ikke ganske.

Men noe er der i det. Her hadde arbeiderpartiet så lenge preket sitt diktatur at karene tok til å tvile på det selv. Så samlet folket seg i Tyskland om Hitler, en samling som ikke gikk gjennom borgerkrig, men ved valg. — Og da Hitler kom til makten, innførte han sitt eget dikta-

tur, han slo marxistene med deres eget høypriste våpen. Skulle en liknende samling komme i stand i vårt land, ville det være slutt med tanken på arbeiderpartiets klassesdiktatur, og partiet kunne si farvel til håpet om et overstorting i Folkets Hus.

Tanken var skremmende, og ut fra denne rent partimessige redsel må en se det når der i de år som kom foregikk en slags famlende og vikende nyorientering i arbeiderpartiet.

Men ellers er å si at nyorienteringen stakk ikke så dypt. — Noen måneder før landsmøtet 1936 sa partiets formann, da fungerende «forsvarsminister» Oscar Torp i Stortinget, og det ble gjentatt og understreket av partiets ordfører i Stortinget, Støstad, noen uker etter:

Jeg vil likevel framholde at regjeringens og regjeringspartiets stilling til militærvesenet er kjent. Vi har ikke endret noe i vårt prinsipielle syn i så henseende. — Vi går ut fra det som må være ledetråden for hele vår militærpolitikk at Norge vil ikke og kan ikke føre krig.

Visstnok var der enkelte meninger i partiet som fra 1937 og frametter holdt på en mere aktiv forsvarspolitik. Men de var vildringer som ikke hadde mere vekt i partiet enn at Nygaardsvold i et hemmelig stortingsmøte så seint som i mai 1939 kunne avfeie en av dem med at han ville «få lov å si at de betraktninger som herr Colbjørnsen kom med om militærbudsjettets høyde, vel får stå for hans og (høyrerepresentanten) Sverdrups egen regning».

Monsen hadde i 1933 da han la fram forslaget om avrustning holdt fram: Vi kan ikke og vil ikke forsvare oss. På partiets landsmøte 1936 endret Halvdan Koht dette til: Vi kan ikke og vil ikke ha noe «sterkt militærvesen». I nyansen mellom disse to utsagn ligger partiets «nyorientering». Det var Kohts linje som ble regjeringens politikk, og til å gjennomføre den var satt avrustningsmannen av 1925—1934 Fr. Monsen. Resultatet måtte bli deretter. De løyvinger som ble gitt i regjeringen Nygaardsvolds første år, dekket ikke engang minimumskravene i forsvarsordningen av 1933, og da endelig noe ble gjort, var det for seint. Ikke bare for forutsetningen om at forsvaret skulle videre utbygges

Herr redaktør!

Hver gang jeg leser «8. Mai» vibrerer min samvittighet fordi jeg ikke aktivt kan være med å slå et slag for oppreisningen. Det er — som De selv uttrykker det — en særssak for alle som har vært ofre for orglene i 1945 og framover å være med her. For våre barns skyld først og fremst.

Jeg kan forstå at det ofte må føles bittert å ha inntrykk av at ikke alle fullt ut forstår å verdsette det arbeid som utrettes fra redaksjonens side. Det kan synes som om mange trekker seg inn i skyggene for å overlate denne verdifulle innsats til andre. Men her vil jeg få si en ting: Selvom De ikke alltid synes å høre ekkoet fra Deres tusener lesere, så skal De være klar over at de er der. Med hele sin interesse, med all sin harme, med hele sitt selvbevisete jeg. De følger kampen og opplysningen, — og en dag følger de selv med i frontlinjen. Men vær klar over dette, at så mange nå bygger opp en ny tilværelse, — de må sikre seg en grunn å stå på. De må arbeide seg opp nye inntektakilder før deres aksjonsradius kan utvides. De vil mer enn gjerne være med å yte, både til Forbundet og til sin presse, men Deres lønn strekker bare til for dagen og der er store huller fra fengselsårenes tid som skal fylles. Men jeg kan love Dem dette, at etterhvert som våre kamerater gjennom sin dyktighet og hederlighet gjenvinner sine posisjoner, vil De nyte godt av øket støtte og oppmuntring.

Vi skal ikke glemme dere som har gått foran her, vi skal ikke glemme de mange som har trådt fram med åpent visir og hevet lanser for vår sak. Men undertegnede må med sorg — som så mange andre — leve i kampens skygge. Fordi forholdene gjør det absolutt påkrevet. Hustru og barn har lidt tilstrekkelig til at man påny — i betraktning av at man ikke er økonomisk uavhengig — kan kaste seg ut i arbeidet for lov og rett. Jeg er oppmerksom på at det er et spørsmål som kan være gjenstand for diskusjon: hensynet som her er nevnt eller en hensynsløs, åpen kamp for rett og opplysning.

Jeg tenkte muligens — og følte trang til å gi uttrykk for det — at redaksjonen ville sette pris på noen ord fra skyggens rekke, og som kunne oppmuntre den i dens videre arbeid. Slik jeg føler, føler en mengde av oss. Hold fortsatt fram, snart følger vi etter for samlet å fylke oss under oppreisnings banner.

Ha fælmodighet med oss!

Med takknemlig hilsen

ner du ikke noen av dem, så send inntil videre ditt månedsbidrag direkte til Forbundet, Kierschowsgt. 5, Oslo. Glem nå ikke dette og ta din beslutning allerede idag, hvis du i det hele tatt vil være med på din egen sosiale oppreisning. Blir du ikke med, har du avskåret deg den moralske rett til å klage.

Med hilsen fra

Cellakameraten 1945.

LENSMANNEN SOM VAR PÅ TYSKARBEIDE

I «8. Mai» blir det stadig fremlagt eksempler på hvordan det såkalte rettsoppgjør praktiseres. Skulle alle uhyrligheter i denne forbindelse komme på trykk, ville det sprengte bladets spalter. I de fleste byer og bygder er nok eksemplene på humbugen legio. Jeg vil nevne fra min bygd:

Den gamle lensmannen, som hadde vært lensmann i bygda gjennom 20-25 år, fungerte også under krigen. Han ble NS-mann og søkte alltid å gjøre det så bra som mulig for bygdefolket. Etter omstendighetene gikk det også svært bra. Han holdt hodet kaldt, stod fast og braut med sine sambygdinger, og praktisk talt alt folket var takknemlig mot ham, fordi han stadig arbeidet for deres beste. Så kom «freden», den freden som ble en ufred av en annen verden. Og humbugen tok til. London-regjeringen sendte oss på halsen en gutt som i endel år hadde vært lensmannsbetjent men som under okkupasjonen gikk helt og fullt inn for tyskerne. Med hest og bil drev han sin gjerning for dem, og selv satt han på et byggekonto på Værnes. En NS-mann, som han drev geschæften sammen med, har selvsagt fått fått straff, men likesinnede til avsky og skrekk, men «lovens arm» nådde sjølsagt ikke vår mann. Tvertimot, for sin «innsats» ble han fluksens utnevnt til «lensmann» i vår bygd. Han kom på dagen og tok fatt på sin gjerning med å arrestere skikkelige folk, samlet dem på bedehuset og oppfordret pøbelen til å hyle mest mulig. Og ferden gikk fort vekk til Falstad. Dit førte han folk som aldri i verden ville ha vært med på slik framferd under krigen som denne karen hadde bedrevet. De ville ikke for alt i verden ha innlatt seg på tyskarbeide. Nei, de holdt seg hårdnakket heime og utførte gagns arbeide til folkets beste.

Og slike lensmenn er det som herjer mellom oss, som panter våre eiendommer og som går i spissen med

Landssvik og lojalitet

Et svar til pastor Alex Johnson

Res. kap. Alex Johnson har i en rundgangsartikkel i høyrerpressen ved nyttårsskiftet tatt for seg begrepene landssvik og lojalitet. Hans argumentasjon tar sikte på å fastslå ethvert lojalitetsbrudd overfor enhver regjering under en hvilken som helst omstendighet som landssvik.

Til å begynne med framholder pastoren, at de forskjellige kategorier som altså stiller seg illoyal overfor de respektive regjeringer — næringslivet måtte holdes oppe, hjulene holdes gående» o.s.v. Etter dette ble altså lojalitetsforpliktelsen å overføre til den tyske okkupasjonsmakt og med den norske regjeringens innrømmelse. Det var dette alle de gjorde som i dag dømmes og straffes for landssvik. De fulgte kongens henstilling og sin egen trang og vilje til gjennom sin lojalitet overfor de tyske makt-

inger — næringslivet måtte holdes oppe, hjulene holdes gående» o.s.v. Etter dette ble altså lojalitetsforpliktelsen å overføre til den tyske okkupasjonsmakt og med den norske regjeringens innrømmelse. Det var dette alle de gjorde som i dag dømmes og straffes for landssvik. De fulgte kongens henstilling og sin egen trang og vilje til gjennom sin lojalitet overfor de tyske makt-

Et svar til pastor Alex Johnson

—39, er å forberede denne omlegning». Der skulle gå troll i ord. I og med kapitulasjonen i juni 1940 ble den grundig gjennomført.

Men forvirringen i arbeiderpartiet dengang, i 1936, var også grundig. Det viser resten av militærposten. Omleggingen til vaktvern skulle forberedes:

.... bl. a. ved å innføre en befalsordning som sikrer at rekrutteringen kan foregå fra de brede befolkningslag. — Alle samfunnslag må ha den samme adgang til å ta del i og sette sitt preg på militærvesenet, som derfor må bygge på alminnelig verneplikt. Med sikte på de vanskeligheter en krig fører med seg, opptas et energisk arbeid for å gjøre Norge mest mulig selvberget.

Gode borgerlige saker alt sammen. Særlig er dette godt med den alminnelige verneplikten, som arbeiderpartiet nå fører opp etter i en menneskealder å ha preket militærstreik og bort med all verneplikt.

Hvorledes omlegging til vaktvern kan gå sammen med alminnelig verneplikt er ikke godt å si, og lar seg neppe logisk forklare, uten som et dekke i forvirringen over stridende retninger i partiet.

Da Tranmæl på landsmøtet skulle forklare denne forvrøvlede militærposten for sin menighet, sa han: «Det er et livsspørsmål for Sovjet i dag å sette seg i forsvarsstand. Men da skal vi ikke legge veien åpen for dem som vil overfalle Sovjet. At Sovjet skal forsvare seg, det erkjenner vi. Da må vi se på vår egen stilling.»

Arbeiderpartiet og ikke minst Tranmæl hadde i en menneskealder arbeidet for at vi skulle legge vårt eget land helt åpent. Forsvare vårt eget land, det skulle vi ikke. Men nå, da det så ut til at Sovjet var i faresonen, ble tonen en annen. Sovjet måtte forsvare seg, og vi skulle slutte opp om Sovjet. Derfor måtte partiet endre signaler i norsk militærspørsmål!

Men da det så seinere viste seg at Sovjet-Samveldet meget vel uten Tranmæls hjelp forsto å greie sine egne affærer — ved overenskomsten med Tyskland og overfallet på Finnland høsten 1939 — ble det tranmælske omsyn til Sovjet hengende i luften.

Arbeiderpartiets tidligere generalsekretær, stortingsmann Olav Oksvik, har gitt en forklaring på rotet, som låter mere sympatisk, dersom en da kan bruke et slikt uttrykk når det gjelder arbeiderpartiets meriter. Han skrev i Tidens Krav for 14. mars 1939 dette:

Men så kommer den nye situasjonen.

Res. kap. Alex Johnson har i en rundgangsartikkel i høyrepressen ved nyttårsskiftet tatt for seg begrepene landssvik og lojalitet. Hans argumentasjon tar sikte på å fastslå ethvert lojalitetsbrudd overfor enhver regjering under en hvilken som helst omstendighet som landssvik.

Til å begynne med framholder pastoren, at de forskjellige kategorier som altså stiller seg illoyal overfor de respektive regjeringer ikke er bevisste landssvikere — de mente og mener alle å ville det beste for sitt land, det være seg NS-medlemmer, en Kuu sinen i Finnland eller våre hjemlige kommunister — ingen av dem har subjektiv skyld — men landssvikere er de, eller skal vi kanskje f. eks. for våre kommunisters vedkommende si det slik, at samtidig som de bedyrer sin «ubrytelige lojalitet mot Sovjet» helligholder de lojalitet nr. 2 overfor den hjemlige regjering — et vanskelig spørsmål, hvis løsning herr pastoren kanskje kommer nærmest når han i slutten av sitt oppsett betegner kommunistene som representanter for en femtekolonne «som betyr en fare for hele landet».

Det essensielle i artikkelen eller det som mest inntrengende skal fastslåes, er imidlertid at alle som begikk lojalitetsbrudd mot regjeringen Nygaardsvold i 1940, det vil altså si NS-medlemmer, aktive som passive, er landsvikere. For å bevise uholdbarheten av denne påstand er det nødvendig å rekonstruere begivenhetene omkring 9. april 1940 med den tyske hærs innmarsj i vårt land. En aksjon framprovosert ved de britiske nøytralitets-krenkelser og derigjennom fullt lovlig etter internasjonale rettsprinsipper. Våre få og spredte forsvarsstyrker ble nedkjempet og 10. juni kapitulerte den norske hær med sine samlede stridskrefter.

I og med dette var altså Norge et hærtatt land undergitt tysk okkupasjon med tysk administrasjon så lenge okkupasjonen måtte vare. Vår norske regjering var dermed som sådan, satt ut av funksjon og den understreket selv dette ved sammen med kongen å flykte fra landet. Før kongen forlot landet sendte han et opprop til folket om å vise lydighet mot okkupanten «som foreløpig var den høyeste myndighet i landet — ikke irritere ham og lojalt brye seg for hans anord-

ninger — næringslivet måtte holdes oppe, hjulene holdes gående» o.s.v. Etter dette ble altså lojalitetsforpliktelsen å overføre til den tyske okkupasjonsmakt og med den norske regjeringens innrømmelse. Det var dette alle de gjorde som i dag dømmes og straffes for landssvik. De fulgte kongens henstilling og sin egen trang og vilje til gjennom sin lojalitet overfor de tyske makt-havere å skjerme fedrelandet for de ulykker og lidelser som sabotering av lojalitetsplikten ville føre med seg. Krigens lover er hårde og nådeløse hva mange «gode nordmenn» har fått føle i de vanskelige årene.

Når pastoren hevder at det må være spilleregul nr. 1 i ethvert demokratisk samfunn at lojaliteten til den lovlige regjering opprettholdes, så er vel dette riktig, men når samme regjering ikke lenger er lovlig, når den som i dette tilfelle ved hendinger slik de fant sted i vårt land i 1940, er satt ut av funksjon, hva så med lojaliteten? Den kan vel neppe «deles» eller effektueres til to sider. —

Som vi vet oppstod her hjemme en motstandsfront som altså fastholdt sin lojalitet til den landflyktige regjering og stillet seg i mer og mindre tordulgt opposisjon til okkupasjonsmakten og den av samme godkjente regjering Quisling.

At denne lojalitet overfor en — etter grunnloven — ineffektiv eksilregjering til en viss grad var bygget opp på tradisjonell hengivenhet for «det konstitusjonelle monarki» kan en vel gå ut fra. Den var altså følelsesmessig og ikke forstandsmessig. Om denne motstandsfront er det vel ellers å si, at den neppe i framtidens bedømmelse vil bli betegnet som en velsignelse for landet. Når lojalitetsbeviser overfor en flyktet regjering gir seg utslag i snikmord på landsmenn og hærverk på norske bedrifter blir vel gevinsten liten i forhold til innsatsen!

I forbindelse med rettsoppjøret er past. Johnson på det rene med at det har skapt «et ocean av elendighet i tusener hjem i landet», men han fastholder at dette oppgjør var nødvendig og derfor må man altså ikke «i misbrukt medlidenhet forfuske begrepet om landssvik». Til dette er å si: La det først bli klart hva landssvik var og hvem som var lands-

Fort. side 6.

ikke nå noe «sterkt militærvesen». I nyansen mellom disse to utsagn ligger partiets «nyorientering». Det var Kohts linje som ble regjeringens politikk, og til å gjennomføre den var satt avrustningsmannen av 1925—1934 Fr. Monsen. Resultatet måtte bli deretter. De løyvinger som ble gitt i regjeringen Nygaardsvolds første år, dekket ikke engang minimumskravene i forsvarsordningen av 1933, og da endelig noe ble gjort, var det for seint. Ikke bare for forutsetningen om at forsvaret skulle videre utbygges når krigsfare truet, blitt helt neglisjert, men kravene til forsvaret var i de årene da det brente under føttene blitt skrudd så langt ned at da krigen kom til oss sto vi der med bare 7000 mann lite øvde og elendig vepnede tropper i hele Sør-Norge.

«Det er derfor meget beklagelig», sier den forsiktige undersøkelseskommissjonen, «at regjeringens ledende menn satt så sterkt forankret i sin gamle uvilje mot forsvaret at de unnlot å gjøre det som i denne tid burde ha vært deres plikt å gjøre, og som langt mere energisk ble gjort i Europas andre land, også de nordiske».

Gik til sin gerning de norske mænd viljeløst vimrende, vidste ej hvorhen skrukker sig hjerterne, smyger sig siddene, veke som vaggende vidjer for vindene

XIX

Ved valget 1936 hadde arbeiderpartiet fått 70 representanter og de andre partier tilsammen 80. Arbeiderpartiet, som etter dette ble sittende med regjeringmakten, hadde således ikke fullt 47 pst. av mandatene.

I stortinget hadde Monsen karakterisert nyordningen av 1933 som «et militært narrespill som ikke bare er uten verdi for landets forsvar, men som like fram ved sin eksistens er en fare for landets frihet og selvstendighet i stedet for et vern». St.Td. 1933 s. 275. Samme Monsen var det som i 1925, 1927, 1928, 1933 og 1934 hadde satt fram eller fremmet forslag om hel og full avrustning, og ellers på annen måte skjøttet dette sitt verk. — Denne mann var nå satt til «forsvarsminister», og da han var syk en tid, fra 20/12 35 til 15/8 36, ble Oscar Torp konstituert i stillingen, den samme mann som i 1924 var blitt fradømt retten til å tjene i rikets hær! Med dette er også regjeringens sjef, Johan Nygaardsvold, satt på plass i patriotenes billedgalleri.

er oppmerksom på at det er et spørsmål som kan være gjenstand for diskusjon: hensynet som her er nevnt eller en hensynsløs, åpen kamp for rett og opplysning.

Jeg tenkte muligens — og følte trang til å gi uttrykk for det — at redaksjonen ville sette pris på noen ord fra skyggenes rekker, og som kunne oppmuntre den i dens videre arbeid. Slik jeg føler, føler en mengde av oss. Hold fortsatt fram, snart følger vi etter for samlet å fylke oss under oppreisnings banner.

Ha tålmodighet med oss!

Med takknemlig hilsen

Spektor.

DE SOM ARBEIDER FOR OSS

Såvidt jeg har erfaret har de, som sitter i spissen for vårt forbund ikke hatt noen godtgjørelse for sitt arbeide. Dette er opplagt galt. Vel er disse folk fylt av en interesse for saken, som vi beundrer, men vi mener er nå engang slik, at vi trenger noe å leve av.

Kort: Vi menige utover landet må stille det slik for dem, som arbeider for oss, at arbeidet kan bli stabilt, utrettelig, uten det minste honorar for sitt virke kan vi ikke vente annet enn at interessen får et knekk. Vi må huske, at også disse våre ledere er økonomisk knekkede mennesker.

Derfor: Tegn deg for et fast månedlig bidrag til Forbundet. Videre må du ta en aksje i «8. Mai». At du er abonnent på bladet skulle være sjølsagt. Før året rinner ut skulle opplaget være vokset til 20 000.

Bj. R.

ER DU MED?

Kjære kamerat!

Takk for sist. Siden vi taltes ved er Forbundet for Sosial Oppreisning blitt til virkelighet. Noen få handledyktige kvinner og menn av vår egen midte har stablet det på bena. Men skal det bli istand til å handle, må det ha penger både til sitt kontor og til sakkyndig assistanse, og her må både du og jeg være med. Du har ikke penger, sier du. Nei, det kan være sant nok slik som makt-haverne har behandlet deg, men du får spare en pakke av statskatt-tobakken og sigarettene pr. måned eller smøre margarinen tyndere på brødet en tid fremover, så du kan yte Forbundet noen kroner pr. måned. Det er for deg, din hustru og dine barn Forbundet arbeider, og da får også Du ofre litt.

Det vil bli tillitmenn for Forbundet i alle distrikter etter hvert. Kja-

fatt på sin gjefning med å arfeste skikkelige folk, samlet dem på bedehuset og oppfordret pøbelen til å hyle mest mulig. Og ferden gikk fort veik til Falstad. Dit førte han folk som aldri i verden ville ha vært med på slik framferd under krigen som denne karen hadde bedrevet. De ville ikke for alt i verden ha innlatt seg på tyskarbeide. Nei, de holdt seg hårdnakket helme og utførte gagns arbeide til folkets beste.

Og slike lensmenn er det som herjer mellom oss, som panter våre elendommer og som går i spissen med å ødelegge oss åndelig, økonomisk og korporlig. Men han var ikke NS.

Bonde.

I FORBRYTERALBUM

Det går så mange tanker gjennom oss, som på de fleste prekestoler og i pressen landet over blir kalt landsvikere, uslinger eller liknende. Vi tenker så mangt. Er det virkelig slik at vi var uslinger, at vi svek vårt land? Vi som elsket dette landet mere enn andre. Vi som kunne gråte de ærligste tårer, bare vi sang en av våre fedrelandssanger. Vi som gladelig kunne gått i døden for land og folk. Dets forbryteralbum med fingeravtrykk og allting. Jeg husker godt at jeg på kommando satte fingeren på papiret. Det ble en svart flekk tilbake, en svart flekk på papiret, og meningen var vel også å sette en svart flekk på livet vårt.

Anei, vi kan ta det med ro. Vi har ikke forrådt vårt land, tvertimot. Da landet var i nød, satte vi noe inn på å hjelpe det ut av faren, ut av trengselen. Hvordan hadde det gått med vårt folk, om alle hadde mistet fatningen, skapt uro, foranlediget sabotasje med repressalier i lange baner. Jeg tør ikke tenke på hvor mange norske liv der ville ha gått med, hvis alle disse ubesindige karer hadde fått ture frem som de ville. Landet kan takke oss for at så mange besindige karer styrte i bygder og byer i disse vanskelige år. De styrte godt og fikk som regel det beste ut av en ytterst vanskelig materie. Det mente også storparten av befolkningen i okkupasjonens år. Men så kom rømlingene tilbake og var så overnasjonale. Og de begynte .. trampe ned og ødelegge for fote både liv og eiendom. De, som hadde satt noe inn på å gjøre det mest mulig levelig i de tunge år, ble knust. Og de, som hadde hjulpet tyskerne på alle måter, kom høyt på strå. De ble ordførere og lensmenn osv. Slik er det i min bygd og slik er det mange andre steder. Er det så å undres over at vi føler avsky overfor dem som styrer idag — avsky kanskje blandet med en smule medlidenhet.

Rygdamann.

«Presseskikk»

Stavanger Aftenblad har nylig skrevet en redaksjonell betraktning om presseskikk.

I Dagbladet kunne en omtrent samstundes lese et innlegg om «Kristelig pressesensur».

Sistnevnte innlegg gikk sterkt i rette med «Vårt Land» og «Dagen» som nettopp hadde nektet å ta inn annonsen om pastor C. Havig-Gjelseths bok «Sannheten frigjør».

«Her er Vårt Land og Dagen inne på en farlig vei. Uten hjemmel i «Norsk annonsepraksis», utgitt av Norske Avisutgiveres Landsforbund, øver nevnte to aviser en bevisst form for pressesensur», stod det i Dagbladet.

«I det lange løp er det alltid best å holde seg til sannheten. Den er vanskelig å tie ihjel», stod det.

«Er boka sann virker denne pressesensur som et uhyggelig pust fra tiden vi helst vil glemme, når Vårt Land og Dagen bevisst forsøker å hindre bokens utbredelse», stod det.

«Og selv om boken hadde vært vesentlig usann, mener Dagbladet at den eventuelle løgn må avsløres på en annen måte enn ved pressesensur. Er det ikke så?»

Både Dagbladet og Stavanger Aftenblad vet altså særdeles godt hvordan tingene skal være — når det gjelder andre. Men sitt eget lys ser de ikke!

Vi minner i denne sammenheng de gjemsomme reaktører om at Dagbladet sommeren 1940 nektet å motta annonse med følgende tekst: «§ 100 — Nytt nr. i kioskene idag!»

I løsten 1948 ble Stavanger Aftenblad tilbudt en annonse om første hefte av stenogramreferatet fra «Fanebustsaken som ikke talte dagens lys», og eventyr- og legeneboken «Cocktail».

Manuskript og rekvisisjon ble av Stavanger Aftenblad sendt tilbake til byrået med sådan påtegning: «Denne annonse returneres».

Vi minnes også hvem som midt

Justisminister Gundersen mener at deltakelse i NS-idrettsstevner fra 1940-45 ikke er straffbart

Men Høyesterett var i 1947 av motsatt mening

Atter et bevis for at en revisjon av «landssvikoppgjøret» er i HØYESTE GRAD PÅKREVET

Vi sakser følgende meget interessante artikkel fra «Adresseavisen» for 13. dennes:

Vi har mottatt følgende innlegg etter at forfatteren forgojes har søkt plass for det i flere Oslo-aviser:

Fredag aften holdt Sosialistisk Studentlag og Sosialistisk Forum møte i Uranienborgveien 11 om landssvikoppgjøret. Foredraget ble holdt av justisminister Gundersen. I den etterfølgende debatt framholdt jeg bl. a. som min sikre overbevisning at framtidens rettavitsenskap ville finne det komisk når Høyesterett har avsagt dom på at deltakelse i idrettsstevner under okkupasjonen kan rammes av straffelovens § 86.

I sin sluttrepplikk benektet statsråden at noen slik dom var blitt avsagt, og på hans forespørsel om hvor jeg hadde lest dette, opplyste jeg at referatet hadde stått i «Verdens Gang». Mitt svar ble betvilt av herr Gundersen, som videre anførte: «Hvis noe sådant hadde stått i «Verdens Gang» måtte det være en idiot av en journalist. En jurist som tror på sånt, er ikke noen god jurist».

Etter møtet gikk jeg bort til statsråden og framholdt at jeg trodde å kunne skaffe referatet. Han svarte: «Tror De virkelig at høyesterettsdommerne er idioter». Jeg svarte at jeg

slett ikke var av dem som uten videre godtok avisreferater. Hvis det var slik at jeg i dette tilfelle hadde tatt feil, beklaget jeg forholdet og ville trekke min anførsel tilbake.

Det viser seg at «Verdens Gang» av 14. november 1947 inneholder den omtvistede dom på første side under overakriften: «Det var straffbart å delta i NS-idrettsstevner under krigen. Pussig prinsippak hvor Høyesterett var strengere enn påtalemyndigheten».

Ved å undersøke saken i Høyesterett kunne det konstateres at vedkommende journalist hadde referert dommen riktig. Se Høyesteretts kjennelse i sak S Nr. 417. S.nr. 410/1947. Dommen er også gjengitt i Rettstidende samme år side 695. Forholdet var at Liv Storhaug var dømt ved Oslo byrett bl. a. for å ha deltatt i en rekke idrettsstevner. Påtalemyndigheten anket til skjerpelse av straffen. Den mente på samme tid at deltakelsen i idrettsstevnene i og for seg ikke var straffbar, og med riksadvokatens samtykke nedla aktor, statsadvokat Rolv Ryssdal, påstand om frifinnelse angående dette punkt, da han mente et byretten hadde anvendt loven uriktig.

Dommer Jensen var førstvoterende i Høyesterett og uttalte angående delaktelsen i idrettsstevnene: «Jeg kan

ikke finne at lovanvendelsen er uriktig, og kan derfor ikke stemme for frifinnelse som påstått. Dommerne Johannessøn og Evensen var enig med førstvoterende. Også dommer Soelseth og justitiarius Stang var av den mening at deltakelsen i stevnene var straffbar, men dissenterte forøvrig, da etter at riktigheten av min oppførsel således er brakt på det rene, kan det være grunn til å spørre: «Er statsråden av den mening at Høyesteretts dommere er idioter?»

Oslo, 4. mars 1950.
Jens Aage Spakmo, stud. jur.

Spørsmål til — Forts. fra side 3.

loven og likheten for loven etterrettelig, og dermed sørger for å gjenreise tilliten til alt offentlig liv. La oss derfor få høre hva han har betalt i bot — og etterliknet skatt? For han kunne selvsagt ikke gi hytta opp til likning den gangen? Den så vel ikke dagens lys for under formuesregistreringen?

Når vi spør om bygginga foregikk «på svart» sa menes ikke dermed bare uten løve, men om det ble betalt overpris for arbeid temmer og andre materialer, — altså om de dageldende og senere prolongerte prisforskriftene ble overholdt eller overtrådt? Vi har jo våre anelser, men det er alltid greiest å få slike opplysninger fra første hand — for lovens og rettens og likhetens og tillitens og respektens skyld. For: som herrn, så hans svonne.

— Hvordan synes du forresten det går med gjeringsverket ditt, herr Antzen? Du er blitt så tiende. Du har vel ikke tatt samme syka som Berg-grav?

Enslige,

helst anekkerkvindig mann og

Safe — Konvolutten

(Patentanm.)

har innvendig forsegling og kan ikke åpnes av uvedkommende. Vanlig konv.pris + kr. 3.— pr. hundre. Alle sorter kan skaffes.

Fra lager hvit forr.konvolutt kr. 5.— pr. hundre + porto.

SAKO, postboks 122, Stavanger.

Skal De kjøpe radio?

Jeg har alle ledende merker på lager. — Rimelige bet.betingelser Gamle apparater taes i bytte.

Ring 68 36 97 eller skriv til E.B.M. Post Box 17, Bekkelagshøgda. Jeg sender Dem oppgaver og forslag.

Elektrisk utstyr og komfyrer.

Fjørøker

For en ugift solid røker er plass ledig fra 14. april 1950. Fjøset er tidsmessig innredet med melkemaskiner, drikkekar og varmt vann. N.R.F. besetning, 18 dyr på bås.

Søknad med attestavskrifter sendes til

Harald B. Sween, Valsig, Furnes pr. Hamar.

Plass for lidelsesfelle

(Må ha boplass i Oslo).

Eldre grossist i frukt og grønnsaker, leverte litt grønnsaker til tyskerne. Straff sonet, ruinert og helsenedbrutt. Har i Oslo grossistbevilling, lokale, telefon, kundekrets og flink salgsjef. Men mangler kapital og bokholder. Søker aktiv kompanjong for 48 % av forretningen mot 25,000 kontant (eventuelt noe i avdrag). Eller blir det fra mai ansatt bokholder (diverse mann) som og kan passe torvet engrossinnkjøp. Eller helst forretningen overdras. Konferanse privatbolig telefon Drøbak 506.

Forpakter

Solid gårdsvant mann søkes til forpakter på middels stort gårdsbruk. Helst tidligere NS-mann, som både kan og vil arbeide. Gode betingelser. Arbeide i fabrikk o. l. kan påregnes utenom gårdsarbeide.

Eget hus med lys og vann. Velstelt fjøs. Særdeles lettdeven gård. Maskiner og besetning medfølger.

Lofoten Bygg og Betong, Mortsund, Lofoten.

Såfrø tilsalgs.

«Gullregn II» og «Sol II», «Herse» bygg og «Torsdags» ertar. Alt premiært ved Landsutstillingen 1950. — Beiset.

PER LIE, Kapp, Ø. Toten

Hytte til leige.

Hytta mi «Vossevangen» i Gullverket, Eldsvoll ved busslinja Oslo—Nord-Odal, 8 mil fra Oslo, til leige fra 15. april.

J. FR. VOSS, Gløstadhaugen pr. Gjøvik

Agronom.

får plass på min gård fra 14. april (ungkar). Gården er på 230 dekar med maskinell drift. Gode betingelser for en dyktig mann, med erfaring i maskiner. Søknad med attestavskrifter og lønnsforlangende sendes

INGV. LANDET, Landet gård, Stal st.

Bestemmelsene om «økonomisk landssvik» gjelder ikke for framtrædende medl. av Den Faglige Landsorganisasjon

Saken mot «Boligbygg» henlagt. L.O. folk var initiativtakere og andelshavere. Nettolønntjenesten var 1470800

«Adresseavisen» skriver 10. mars:

Etter alt å dømme ser det ut til at den økonomiske landssviksaken mot

virksomheten i bygging av flyhaller, underjordiske bunkers og veier ved Herdia flyplass og bygging av verft

Aftenblad tilstillet en annonse om første heite av stenogramrøreren Stifelsen norske Okkupasjonsarbeidere som ikke taite dagens lys», og eventyr- og legendeepoken «Cocktail».

Manuskript og rekvisisjon ble av Stavanger Aftenblad sendt tilbake til byrået med saadan påtegning: «Denne annonse returneres».

Vi minnes også hvem som midt under okkupasjonen beklaget seg overior kulturminister Gubrand Lunde at avisuriten lønnet seg darrigere enn en var vant til, hvorefter det takkende ble tatt imot en trøstesjekk på kr. 50,000 — temti tusen kroner.

Men økonomisk landssvik, betalt propaganda eller lakertjeneste var det selvsagt ikke. Tvert imot er det nasjonal holdning som har vasket seg, nar den bare utpøves av de uenbarlige, (ma ikke forveksles med skinnbarlige).

Redaktør Skavlan's teoretiske innstilling er den at selv om han nærer en viss uvilje overior «§ 100», så krever han selvsagt den samme rett til yttingsriktighet for f a n e b u s t og «Paragrafen» som han krever for seg selv og Dagbladet, ifølge hans egen uttalelse.

I det triggerte Norge skal det være likhet for loven, først og fremst hva tenke-, tale- og trykkefriheten angar, hevder han teoretisk.

— Men hvordan forholder det seg med teorien i praksis, herr Skavlan? Hvordan praktiserte Jeppe sine humane og sosiale teorier som praktiserende baron? Og hvordan forholdt Dagbladet seg til det forhold at Narvesen Kioskkompani nektet å fortsette forhandlingen av «Tromspeilet» og «§ 100» etter at omsetningen var blitt faretruende stor?

Akk, vi lever visst blant inkonsekvente opportunistar i et utritt, terrorisert og kompromittert land.

«8. Mai»

Postgiro:
Kontonr. 818 37

Bestemmelsene om «økonomisk landssvik» gjelder ikke for framtrede medl. av Den Faglige Landsorganisasjon

Saken mot «Bolitbygg» henlagt. L.O. folk var initiativtakere og andelshavere. Nettofortjeningen var 1470800

«Adresseavisen» skriver 10. mars: Etter alt å dømme ser det ut til at den økonomiske landssviksaken mot andelslaget «Bolitbygg» i Oslo, som utørt arbeider for store millionbeløp under krigen, har voldt visse vanskeligheter. Ved flere anledninger har pressen forsøkt å få vite hvor denne noe uuedvanlige straffesaken egentlig stod, men stadig uten resultat. Det het at avgjørelsen ennå ikke var truffet.

Saken er av betydelig interesse ikke bare fordi den gjelder store pengebeløp — ervervet ved arbeid for fienden —, men også fordi man i visse kretser som ellers er meget nidkjære i slike saker, helst synes å vilie glemme saken om «Bolitbygg». Dette er så meget mer påfallende, fordi «Bolitbygg» var et utpreget fagforeningstiltak med framtrede L.O.-folk som initiativtakere og andelshavere. En annen side ved denne sak er da den kamelontaktige navnevirksomhet «Bolitbygg» har drevet siden tyskerne kom i 1940. Idag er — såvidt man kan følge disse manipulasjoner — A.s Fagbygg og A/L Dugnad Byggeselskap reelle arvtakere etter «Bolitbygg». — Hvorvidt det er disse to selskaper som skal overta de penger «opphavet» tjente på sin virksomhet for tyskerne, er vel for tidlig å ha noen bestemt mening om idag. Man får i det lengste håpe at så ikke skjer — av hensyn til de framtrede politiske navn som har vært nevnt i forbindelse med «Fagbygg» og «Dugnad».

Eter hva det nå er opplyst i en sak av liknende art som «Bolitbygg» har statsadvokaten i Oslo like før jul henlagt landssviksaken mot «Bolitbygg». Under okkupasjonen drev selskapet en byggevirksomhet for fienden for et samlet beløp på 14,5/3,449 kroner. — Foruten spikring av brakker bestod

«Sannheten Frigjør»

Boken sendes innb. for kr. 7.50. Omgående levering, porto fritt hvis beløpet vedlegges bestillingen til:

«8. Mai», Box 41,
Kristiansund N.

virksomheten i bygging av flyhaller, underjordiske bunkers og veier ved Herdla flyplass og bygging av verft og en rekke andre arbeider ved Høybuktnoen flyplass, Kirkenes.

Nettofortjeningen på denne virksomhet, etter at skatter var trukket fra, utgjorde 1,470,808 kroner.

Vi vil gjerne tilføye at vi ikke er i minste tvil om riktigheten av å henlegge denne sak.

Men vi krever likhet for loven. Og da må et stort antall dommer oppnevnes. Kort sagt, det trengs en grundig revisjon av rettsoppsettet.

Maag-regiene beskytter ikke bare L.O.-folk og medlemmer av Arbeiderpartiet.

Forbundet for Sosial Oppreisning

HOVEDKONTORET (sekretariatet):

Postadresse:

Forbundet,
Kierschowsgt. 5 I,
Oslo.

Telefon:

Oslo 37.76.96

Adkomst:

Buss eller trikk til Sagene kirke.

Kassedager:

Alle yrkedager, unntatt mandag og lørdag.

Konferansedager:

Mandag, onsdag og fredag.
(Andre dager bare etter forhåndsavtale). Ekspedisjonstid 10—15.

Formannen treffes på kontoret hver fredag.

RETTSKONTORET:

Postadresse:

Rettskontoret,
Skjpperogata 44, 3. etasje
Oslo.

Telefon:

Oslo 41.63.03

Ekspedisjonstid:

10—15. Lørdag 10—14.

FORMANNEN:

Postadresse:

Kaptein Hroar Hovden,
Kapp, Toten.

Telefon:

Kapp 470.

NYTT OPPLAG:

Dr. juris Gustav Smedal:

«Patriotisme og landssvik»

Pris kr. 10,—. Innb. kr. 12,—.

Ekspederes nå omgående porto fritt, etter mottakelsen av beløpet. — Send Deres bestilling til «8. Mai», Kristiansund N.

Hytte til leige.

Hytta mi «Vossevangen» i Gullverket, Eldsvoll ved busslinja Oslo—Nord-Odal, 8 mil fra Oslo, til leige fra 15. april.
J. FR. VOSS, Glæstadhaugen pr. Gjøvik

Agronom.

får plass på min gård fra 14. april (ungkar). Gården er på 230 dekar med maskinell drift. Gode betingelser for en dyktig mann, med erfaring i maskiner. Søknad med attestavskriter og lønnsforlangende sendes

INGV. LANDET, Landet gård, Stal st.

Linolitt gulvbelegg.

sterkere og billigere på gulv og trapp enn linoleum. Be om pris og bruksanvisning for blanding og legning.

G. KRISTIANSEN,
Krøderen. Telef. 15

Dreng søkes

til mindre gård i Viksdalen, Sunntjord. Pontisk innst. ingen betydning. Bill. mrk. nr. 116.

Brevbytel

Bonde og skogeigar, ungar, 50 år ynskjer å skrive brev med ei landskvinne, gjente eller enke, ca. 35 år, med tanke på gjettermål. Må vera interessert i bondeyrkje, snild og arbeidsglad. Brev med foto sendast eksp. Bill. mrk. «N.S. Telemark».

Hallo damer.

Forretningsmann i fast stilling, disponert for bedrift på vestlandet — noen formue — tidl. N.S.-ordfører, søker forbindelse med bra N.S.-dame 30—40 år, gjerne med formue. Brev med foto ønskes snarest under Bill. mrk. «Påskan 1950» nr. 118.

Ung dame (25 år)

ønsker bekjentskap med kjekk ung herre, alder 25—35 år. Foto ønskes. Bill. mrk. Ærlig nr. 111.

Agronom — Røker

og en landbrukslærling søkes til en middelstor Hadelandsgård fra 14—4—50. Melkemaske. Gifte eller ugifte søkere sender attestavskriter og lønnsforlangende snarest. Tidligere N. S. inn hindring.

Lars Kraggerud,
Lunner st., Hadeland
Telefon Lunner 51 A.

Gårdskar

med interesse for frilandsgrønnsaker får god post. Helst neste og traktorvant.

Sigurd Bjoner,
Såner st.

Brevveksling.

Valdresgutt i 40-årsalderen som eig ein liten fint beliggende Valdresgård, ønsker brevveksling med ei snild påliteleg jente i 30-årsalderen. Helst ei som har vore medlem av NS.

B. m. «Påliteleg», nr. 84.

Hallo!

Håndverker, 29 år, oppgjort NS-sak, ønsker forbindelse med pike 22—28 år, helst NS, eller sympatiserende.

B. m. «Håndverker», nr. 96.

Gardsgutt

får plass fra 14. april på større, lettbrukt gård i Lesja. Allsidig drift. Passer for ein som vil lære. Lønn etter dugleik. Søknad med vitnemål og nærmere opplysninger innan 25. mars til

Per A. Elnbu, Lesja.

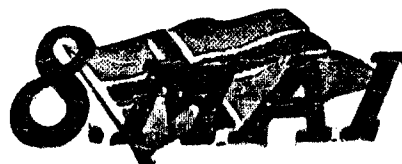
Til salgs.

4 par dame-skøyter billig til salgs hvis handel snarest. Litt brukt. Bill. mrk. «99».

Opplag 9700

Løssalgpris 25 øre

Nordmørspostens Trykkeri

VÅR LINJE —

(Forts. fra side 1)

Det synes meg å være rettere å si, at diktaturet må ikke kverke rettferdigheten. Men statsradens strategiske linje er et høyere mål, nemlig å stanse det menneskelige humane livssyn og den moraliske velanstendighet!

TUSENER KVINNER ba om nåde for de kvinner og menn, som sitter fengslet, enkelte varmhjertede stortingsmenn ville åpne fengslets porte for de politisk dømte, men statsråden skulle komme dette himmelske solglint i forkjøpet. Han har svaret på disse ønsker, og lite kjenner man det parlamentariske system, dersom man tror humanismens barmhjertighet, rettferdighet bærer seier frem foran «den kompakte majoritet».

TIDEN ER NU INNE TIL HANDLING, og jeg må atter spørre vårt Forbund for Sosial Oppreisning, om der ikke snart skal sammenkalles til et større landsmøte, hvor linjene blir vedtatt for fremtidens arbeide.

DA DET SYNES Å VÆRE NYTTELØST å vekke våre myndigheters samvittighet gjennom norsk dokumentasjon av at «krigen» opphørte den 10.6.40 og at den norske konstitusjon var ute av kraft i okkupasjonstiden, og dermed fjernet et hvert grunnlag for «landssvik», bør dette forhold gjennom vårt Forbund forelegges utenlandske sakkyndige.

LIKESA MÅ VI INNHENTE disse sakkyndiges uttalelse om den rettsstridige beslaglegging av NS-folks formue for å dekke det såkalte solidariske ansvar, som av Nürnbergdomstolen ble eragtet å være stridende mot en sivilisert stats rettspraksis.

For å fremme disse mål må alle de som er rammet av rettsoppjøret være med å ofre de midler som kan unnværes.

Men — her må det handles! Hva nøler man etter? Har man flere vitnesbyrd behov? Gundersen har talt!

VI MÅ TA SAKEN I VÅR EGEN HAND. Der er mange som lider og trenger hjelp. Visstnok har man tatt våre stillinger, våre midler, men mange som vi er, vil selv det minste gi meget, når vi er trofaste i vår sjel og i vår ære. Og vi må søke støtte hos alle, som eier evne og innflytelse. Her trenges penger, penger.

Og disse mange små beløp skal dryppe som bloddråper fra våre hjerter og gi nytt håp og blod til alle som uskyldig lider.

Men det haster!

Aulestad, i mars 1950.

Erling Bjørnson

England og Amerika står bak —

(Forts. fra side 1)

gis også i en for den kongefiendtlike agitasjon meget betegnende artikkel i Manchester Guardian (7. februar 1950):

Kong Leopolds innstilling for krigen og hans beslutning om å gi ordre til ildens opphør etter 18 dagers kamp kan ikke dadles. Men, heter det videre, «den tragiske misforståelse daterer seg fra den tid, da kongen vegret seg for å følge sin regjeringens enstemmige råd og bestemte seg for å overgi sin egen person til fiender.

Hans plan er at broren skal tvinges til å absidere og at sønnen Baudoin utropes til konge. Deretter skulle han selv fortsette som regent, ihvertfall så lenge Baudoin er mindreårig. Det er kjent, at regenten har gjort forsøk i Roma på å få paven til å intervensere mot Leopold, men paven har avvist dette forsøk på å engasjere katolisismen i det belgiske kongespørsmål med påfallende kulde.

Prinsregentens private aspirasjoner er dog ikke hele hemme-

Den franske Revolusjonsbevegelse —

(Forts. fra side 1)

vært talt om så lenge, uteblitt, men det skyldes, sier vår korrespondent. Maurras-vennenes revisjonskampanje. De krever nemlig ikke amnesti, men høytidelig rehabilitering, en ydmyk erkjennelse av at retten er på deres side og at forbrytelsene mot Frankrike ble begått av motstandsbevegelsen, disse gangsterbandene helt fra de Gaulle til kommunistene.

OMFANGET AV DEN FRANSKE «UTRENSKNING»

etter befrielsen er vanskelig å fastslå. Men umiddelbart etter befrielsen var særdomstoler betydlig strengere enn de er idag. Mange av de tiltalte har på grunn av sakenes mengde måttet tilbringe 4—5 år i varetektsfengsel.

En selsom spesialavdeling sysler med, etter hva det avsløres i bladet «Liberation», å benåde

inngåtte avtale. «Die Tatt» fremholder at Leopold har desto større grunn til å rase mot denne ettergivenerhet overfor de britiske interesser som Chamberlain så sent som i 1940 i sine forhandlinger med Hitler forsøkte å spille ut belgisk Kongo som et bytteobjekt for å tilfredsstille Tysklands koloniaspirasjoner i Afrika. «Etter krigens slutt begikk Leopold den uforsiktighet i en skrivelse til den britiske overbefalshaver, general Montgomery uttrykkelig å understreke, at han ikke hadde til hensikt å godkjenne regjeringen Spaaks koloniale avtale. Den belgiske almenhet, som hittil ikke har hatt kjennskap til den hemmelige avtale, setter nå begge de vestlige stormakters interesse for avtalen i direkte forbindelse med de innenrikske motsetninger i Belgia. Informasjoner fra Belgia nå omkring folkeavstemningen, setter truslene fra fagforeningene og det sosialdemokratiske parti om i nødsfall med vold å ville motsette seg kongens hjemkomst i forbindelse med de utenlandske anstrengelser for å hindre en slik hjemkomst så lenge,

samarbeidsmenn, hvis de vil la seg verve til militærtjeneste i Indo-Kina!

DETTE LITE OPPBYGGELIGE INTERIØR

kompletteres av det britiske blad «Time»: «Håpløs forvirring møter den som forsøker å få svar på spørsmålet om samarbeidsprosessene i Frankrike er rettferdige eller ikke. Sikkerlig har mange overdrivelser og mye nonsens forekommet om prosessenes omfang og virkninger.

DET FRANSKE DEMOKRATI ble således gjenopprettet gjennom innstiftelsen av en pariakaste, som omfatter alle dem, som har uttrykt tvil om, at dette demokrati var det rette uttrykk for tesen «frihet, likhet og brorskap». Gjennom munnkurvbestemmelser trodde demokratene å kunne forhindre all ubehagelig kritikk — ofrene for utrenskningen skulle ties ihjel og sannheten om motstandsbevegelsens illgjerninger og justismord skulle for alltid holdes skjult.

REVISJONSBEVEGELSE I FRANKRIKE er meget fremherskende. Den har fått ytterlig styrke gjennom en skandalaffære, som har stillet motstandsmennene i en avslørende bengalsk belysning. Det dreier seg om en høyere politimann, Andre Achinary, som spilte en prominent rolle i motstandsbevegelsen. Et av ofrene for hans virksomhet var direktør ved fosatgruvene i Marokko, Paul Ventron, som fikk sin sak for retten i mai 1949 etter å ha sittet arrestert i 5 år. Prosessen fikk en sensasjonell avslutning, aktor fratfalt sin tiltale og Ventron ble satt på fri fot. Retten uttalte, at det istedet burde reises tiltale mot Achinary «for den avskyelige mishandling han hadde gjort seg skyldig i overfor Paul Ventron», som under Achinarys ledelse var blitt platt slettet på en briks, bundet på hender og føtter og prytt i timmevis av syv politimenn for så å bli utsatt for tortur med elektriske apparater. Achinary ble arrestert og satt i fengsel.

Da milliardene —

(Forts. fra side 1)

La oss anslå antall arbeidere som fikk lønn over denne konto til rundt 100 000 menn og kvinner. La oss sette en rund lønn for disse 100 000 med kr. 4000 pr. år, det blir rundt 400 millioner kroner året og i 5 år 2 milliarder La oss endelig bruke runde tall!

Under krigen ble det gjennomført 20 prosent tvungent skatte-trekk. Dette kom på et meget tidlig tidspunkt, det var gode nordmenn som satte det i sving. De samme gode nordmenn satte også i sving trekk for tidligere forsorgsunderstøttelse, og tvang folk over i tyskarbeid ved å nekte understøttelse. Men det er en annen sak som vi skal si hysj, hysj om! Disse menneskene sitter i dag høyt, meget høyt. Kast ikke sten mot månen, det nytter så allikevel ikke! Men det var dette skattetrekket, la oss ennå holde oss til et rundt tall, nemlig 20 pst. av 2 milliarder hvilket utgjør 400 millioner kroner, som fra denne kontoen i Norges Bank gjennom tyske firmaer og tjenester og norske firmaer gikk til den norske stat og norske kommuner. Men beløpet står framleis til debet for den tyske konto i Norges Bank.

La oss si at norske og tyske firmaer hadde en gjennomsnittlig bruttofortjeneste av 30 prosent, det skulle stemme så noenlunde. Siden vi driver med runde tall, ser vi bort fra at Verne-makten hverken betalte omsetningsskatt eller beregnet seg noen fortjeneste. Så setter vi altså opp 2 milliarder plus 30 pst. er lik 2 milliarder 600 millioner. — Omsetningsskatten er 1/9, meget rundt 300 millioner kroner, som fra denne konto gjennom norske og tyske firmaer gikk til den norske stat. Men beløpet står framleis til debet for den tyske konto i Norges Bank.

La oss ikke feste oss i bagateller, det kom inn en slump i trygdekassene fra denne kontoen og det står framleis en konto for overskuddet i arbeidsløshets-trygden til disposisjon. Og Stortinget bevilger av disse «penge» tid om annen stønad for ditt og datt! Men la oss ikke være smålige, tallunder 100 millioner

Landsvik og —

(Forts. fra side 4)

svikere i Norge under okkupasjonen. Og når man er kommet til sannhets erkjennelse, la da de tusener som er blitt dømt og straffet uskyldig vederfares rettferdighet og all tenkelig medlidhet. En slik vurdering vil særlig være en kirkens tjener verdig.

I nettopp offentliggjort artikkel nr. 2 om landssvik i relasjon til NS-medlemmer stiller Alex Johnson det konkrete spørsmål: «Er vi forpliktet til lojalitet mot konge og regjering eller ikke?» Jeg mener i ovenstående å ha prøvet å klarlegge dette spørsmål som jo i virkeligheten er selve den krumtapp hvorom problemet skyld eller ikke skyld i landssvik for NS-medlemmer dreier seg.

At der må skaffes klarhet i bedømmelsen av skyldspørsmålet er uomgjengelig nødvendig, og som man vil forstå er meningen med det opprettede «Forbund for Sosial Oppreisning» å tilveiebringe denne klarhet på grunnlag av dokumentariske opplysninger som vel neppe bør karakteriseres som «pamfletter» selvom de bringer syndere fram i dagslyset! — Det skal ikke glemmes dette som pastor Johnson med rette kaller et ocean av elendighet. Det han riktignok i sin siste artikkel reduserer til bare å gjelde landsforræderstemplede. Å nei, så lett-vinte er nok ikke tusener forfulgte og straffede landsmenn kommet over de materielle og sjelelige lidelser de er påførte i disse årene etter «freden». Derfor må oppreisningen også bli hel og omfattende, og den må komme skal den splittelse som er oppstått innen vårt folkesamfunn noensinne kunne utjevnes.

K. M.

hadde kommet til Norge, så hadde den norske stat allikevel fått både skatt og avgift innbetalt på vanlig måte. Og la oss framfor alt ikke være smålige, vi bør ikke se så nøye på millionene. Vi er et stort folk, det er vi som vant krigen. Egentlig skulle vi ikke se så nøye på milliardene heller! Denne kontoen i Norges Bank er et stort null i og for

ne agitasjon meget betegnende artikkel i Manchester Guardian (7. februar 1950):

Kong Leopolds innstilling før krigen og hans beslutning om å gi ordre til ildens opphør etter 18 dagers kamp kan ikke dadles.» Men, heter det videre, «den tragiske misforståelse daterer seg fra den tid, da kongen vegret seg for å følge sin regjerings enstemmige råd og bestemte seg for å overgi sin egen person til fienden. Han innså ikke, at han ikke hadde rett til frivillig å berøve sitt folk sitt lederskap. Kongen kan derfor ikke lenger kreve respekt eller tillit.»

DENNE FORKLARING

forbigår helt det betydelige faktum, at kong Leopold i en dagsordre under 18-dagerskampen ga sitt æresord på å bli hos sine tropper til slutten — det var en ordre som med vestmaktenes fulle samtykke ble utferdiget for å ta brodden av den tyske propaganda om, at kong Leopold spilte britenes spill, at han hadde til hensikt å ofre sine soldater for å redde det britiske ekspedisjonskorps og deretter med dette forlate landet. Det var en dagsordre, hvormed Leopold styrket sine troppers sviktende kampmoral. Og den ga Churchill muligheten for å lovprise «underet ved Dunkerque.»

KONG LEOPOLD HOLDT SITT ORD

Hvorfor skulle han ikke forbli i sitt land slik som kong Christian av Danmark uten at det hadde oppstått noe «kongespørsmål»? Han kan endog henvise til kong Georg av Englands uttrykkelige erklæring, at han ikke under noen omstendigheter ville forlate England. Ja, han kan henvise til, at dronning Wilhelmina bare mot sin egen vilje kunne føres bort fra Holland, idet man narret henne til å gå ombord i et for England bestemt fly under forespelling at at flyturen gikk til en annen og sikrere del av Holand. — Den tredje årsak til at Leopold skulle ha mistet retten til sin trone — at han hadde inngått ekteskap med «en kvinne av folket» — er det vel ingen som tar alvorlig, når argumentet framføres av Belgias sosialister og kommunister.

BAK KOMPLOTTE MOT KONG LEOPOLD

må det altså ligge helt andre motiver enn de, som er anført. Av en viss betydning er den stilling som den nåværende regent inn-

tar i å assilere og at sønnen Baudoin utropes til konge. Deretter skulle han selv fortsette som regent, ihvertfall så lenge Baudoin er mindreårig. Det er kjent, at regenten har gjort forsøk i Roma på å få paven til å intervensere mot Leopold, men paven har avvist dette forsøk på å engasjere katolisismen i det belgiske kongespørsmål med påfallende kulde.

Prinsregentens private aspirasjoner er dog ikke hele hemmeligheten i det komplott, som i 5 år har forhindret Leopold fra å gjeninntre i sine rettigheter uten at det belgiske folk har fått anledning til å uttale sin mening. Det er et meget sterkere motiv for visse elementer til å hindre kongens hjemkomst. Det er de elementer som har skodd seg under etterkrigsoppgjøret og som frykter at kongens hjemkomst vil bli signalet til en revisjon av unntakelsestilstanden mot de såkalte samarbeidsmenn.

Men det finnes også andre motiver, som dessuten forklarer de iherdige forsøk fra britisk og amerikansk hold på å forhindre kongens hjemkomst.

«DEN UKJENE BAK - GRUNN FOR KONGE- SPØRSMÅLET»

er den titel, som det sveitsiske blad Die Tatt (10/2 1950) setter over en redegjørelse for de ellers lite omtalte forhold omkring kampanjen mot kong Leopold: «Hvis man skal tro på de siste belgiske informasjonen beror de innenrikspolitiske motsetninger i Belgia på stormaktenes hemmelige innflytelse. Mens oljefunnene tidligere mange gang har bestemt stormaktenes aksjoner, har i atombombens tidsalder uranfunnene blitt utslagsgivende. De største uranfunn i verden ligger i belgisk Kongo, hvoretter følger Canada, USA og Russland. Utnyttelsen av funnene i Kongo-provinsen Katanga er av den belgiske etterkrigsregjering overlatt til England og USA. i en hemmelig avtale. Det deretter grunnlagte Schinboliw-selskapet, hvis aksjer med 49 pst. befinner seg på engelske hender, betaler for utnyttelsen av feltene 20 mill. dollars til den belgiske stat. Hitil er det levert 100,000 tonn malm, hvilket etter den nåværende pris av 44 dollars pr. tonn skulle ha gitt den belgiske regjering 22 ganger så meget ved en normal forselgning.»

DET ER KJENT

at Leopold besetemt har satt seg imot den av regjeringen Spaak

avslutning, aktor fratfalt sin tiltale, setter nå begge de vestlige stormakters interesse for avtalen i direkte forbindelse med de innenrikske motsetninger i Belgia. Informasjoner fra Belgia nå omkring folkeavstemningen, setter truslene fra fagforeningene og det sosialdemokratiske parti om i nødsfall med vold å ville motsette seg kongens hjemkomst i forbindelse med de utenlandske anstrengelser for å hindre en slik hjemkomst så lenge, at overenskomsten om Kongo har fått rettsgyldighet».

TIL «DIE TATT»s OPP- LYSNINGER ER Å BEMERKE

at kong Leopolds omtalte protest ikke var adressert til Montgomery, men til den høyeste domstols ordfører som så skulle gi almenheten beskjed, men etter et halvt års betenkning overlott han det til Montgomery, som umiddelbart sendte det videre til den britiske regjering. Forklaringen på dette finner man i den kategoriske uttalelse, at Leopold betrakter alle de avtaler som den belgiske eksilregjering har inngått, som ugyldige, idet de savner kongens underskrift.

Dette var altså allerede i 1944 og det forklarer videre general Eisenhowers dekret som forbød Belgias konge å vende hjem til sitt eget land. Like naturlig var det for Churchill å fortsette sin smedekampanje mot kongen og for den britiske arbeiderpresse — eksempelvis New Stateman — til å true med «voldstiltak og sosial uro», hvis Leopold vegret seg for å abdicere til fordel for mere medgjørlige kandidater.

Det fortelles, at da Churchill fikk Leopolds politiske testamente i sin hånd, skal han rød av sinne ha utbrutt: Det lukter ilde (it stincks). Og det skal medgis, at det lukter ille, men det er ikke fra kongens skrivelse.

Her har man litt av bakgrunnen for den folkeavstemning, som er avholdt. Den er interessant i mer enn en henseende. — Den viser hvorledes storkapitalen tar sosialdemokratene i sin tjeneste for å forfølge sine mål og den viser videre hvorledes folket skal ofres for «høyere interesser» uten å få den sanne sammenheng å vite. Ennå idag er det få belgiere som kjenner sannheten, for den størstedelen av pressen er mulebunnet og det frie ord bare en frase. Derfor denne orientering som kan bringe ettertanke også her i landet.

avslutning, aktor fratfalt sin tiltale og Ventron ble satt på frifot. Retten uttalte, at det istedet burde reises tiltale mot Achiary «for den avskyelige mishandling han hadde gjort seg skyldig i overfor Paul Ventron», som under Achiarys ledelse var blitt plasset naken på en briks, bundet på hender og føtter og prylt i tilmelvis av syv politimenn for så å bli utsatt for tortur med elektriske apparater. Achiary ble arrestert tross voldsomme protester fra motstandsbevegelsens organisasjoner. Han var jo en av deres fornemste menn, belønnet med motstandsbevegelsens medalje og æreslegionen. Videre er han medlem av de Gaulle-bevegelsen og har som sådan mektige beskyttere. Det kan tenkes at han — slik som liknende «helter i andre land» — kan redde fra straff, men affæren har skutt et formelig grunnkudd i motstandsbevegelsens allerede tidligere ilde medtatte renome. Og kravene på revisjon av de politiske dommer vokser i styrke. Før eller senere må denne revisjon finne sted i Frankrike som andre steder, om man virkelig skal kunne overvinne krigstidens hat- og hevnpysykose.

Fordrukne —

(Forts. fra side 1)

østfronten, langt inne i Karels skoger. Tre ganger var han blitt såret, men livet var i behold.

DØREN TIL SELLEN ble brutalt revet opp. En hatsk stemme gneldret rett! Og de to fanger strammet seg opp så godt de kunne. Det var ikke plass for dem i bredden, de måtte stå den ene foran den annen.

SA BEGYNTE DEFILERINGEN De besøkende glodde på de to, og hver av dem hadde et ord eller to til hilsen. Det var eleverte og dannede ord fullt på høyde med de gentlemen de var, de som hadde erklært det nazistiske barbari krig. — Din nazidjevel! — Ditt udyr! — Snart skal du skytes ned ditt avskum! — Du har vel neppe mange dagene igjen å leve! Til helvede med dere! — La meg få kaldkvele svina først som sist!

SA KOM DET EN UNG velklædt dame, en overklassekvinne, ledsaget av en ung helt med battledress og distinksjoner. Hun stanser foran den unge frontkjemperen. — Skriker så: Kom nærmere din

og tyske firmaer gikk til den norske stat. Men beløpet står framleis til debet for den tyske konto i Norges Bank.

La oss ikke feste oss i bagateller, det kom inn en slump i trygdekassene fra denne kontoen og det står framleis en konto for overskuddet i arbeidsløshetstrygden til disposisjon. Og Stortinget bevilger av disse «penge» tid om annen stønad for ditt og datt! Men la oss ikke være smålige, tall under 100 millioner skal vi se bort fra.

Så er det de tyske kjøp i Norge. Det ble kjøpt mangt og meget av kreti og pleti. Også fra gode nordmenn, frivillig eller nødt og tvungent tjente disse «penger på tyskerne» og syntes at det var sårt, når de da engangsskatten kom, måtte gi fra seg toppen av kranssekaka. Men de hadde en god bit igjen. Vi kjenner typene. Svært mange av disse akk så gode sa i 1940 opp sine folk og drev dem over i direkte tyskarbeid. Det skulle ha vært interessant å kikke gjennom ut- og innmeldelser hos trygdekassen i enkelte av Norges byer for det herrens år 1940!

Men det var de tyske innkjøp — dagdrømmene får fare. Hvor meget skal vi si at tyskerne kjøpte for pr. år i Norge? Skitt la gå 1 milliard for året med hud og hår skulle ikke være i overkant? Det blir en liten rund sum på 5 milliarder, la oss bruke runde tall! Og 1/9 utgjør la oss si 550 millioner kroner, som gjennom norske firmaer gikk til den norske stat. Det får vi jo tro da! Men beløpet står framleis til debet for den tyske konto i Norges Bank, ikke sant?

Nå kan man selvfølgelig si som så: Hvis min bestemor kunne kjøre sykkel så kan min mor kjøre bil! Hvis ikke tyskerne

hund! Gutten forsøker å ta et skritt fram. Da strekker den fine damen hals og sender en stor spyttklatt rett i synet på frontkjemperen så det renner nedover kinnene hans. Der har du din forbannede nazifan! — Og den fine damen vakler videre omslynget av sin venn, helten fra restaurantene i Stockholm.

Frontkjemperen har ikke glemt den unge damen, hennes bilde har prentet seg inn i erindringen, det vil aldri bli visket ut. Og en gang håper han å treffe henne igjen.

Per.

noensinne kunne utjevnes.

K. M.

hadde kommet til Norge, så hadde den norske stat allikevel fått både skatt og avgift innbetalt på vanlig måte. Og la oss framfor alt ikke være smålige, vi bør ikke se så nøye på millionene. Vi er et stort folk, det er vi som vant krigen. Egentlig skulle vi ikke se så nøye på milliardene heller! Denne kontoen i Norges Bank er jo et stort null i og for seg.

Det skal komme et regnskap for London-regjeringen også, noe er vel kommet. Her vil utvilsomt den norske evne til å se stort på tingene gjøre seg ekstra godt!

Det vil aldri komme noe regnskap for skaltinga og valtinga under den såkalte frigjøring. Det ble valtet meget, endel er senere kommet i avisene, men den slags sensasjoner glemmes så hurtig. La oss se stort på det, de gode nordmenn som skaltet må endelig få beholde både sin profit, — og sine fortjenester. Det er kommet et militært regnskap for frigjøringen, schwamm drüber! La oss se stort på det!

Men tro det ikke til syvende og — før det blir sent vil lønne seg å huske på at man ikke kan få både i pose og sekk?

Tyskerne plyndret Norge! Vel. Men det kan jeg av egen erfaring si med sikkerhet: Tyskerne så ikke stort på det, men førte et meget nøyaktig regnskap med «plyndringen». Frigjøringen kom så spontant at regnskapet ikke ble gjort klart, i mange tilfeller rakk kanskje frigjørerne ikke annet enn å sikre seg at skrivemaskiner og regnemaskiner ikke ble tatt av andre, hvilket må sies var en god måte å innlegge seg fortjeneste på. De norske firmaer som ikke var ledet av gode nordmenn ble slått overende, mens firmaer i akkurat samme stilling men med fortjente menn i spissen fikk tid til å ordne seg mellom drammene, hurraene og 17. mai sløyfe-showet!

Men blant krigsfangene gikk det mangen tysk bokholder og undret seg over om hans bøker og kasse stemte nu! Og tenkte på de flittige norske revisorer som gransket For det gjorde de vel?

Men det ble sett stort på tingene, og om det var noen som tjente på situasjonen så var det ingen som tapte. For staten er ingen den!

Sverre.